

9847

3 K.C.U.

U - 60

ՍԵՐ ԱՎԱԳ ՅԵՂԻԱՅՐՆԵՐԸ—

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

623

ՅԿԵՄ

Կ-64

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԿԵՆՏՐ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ 1927

29/154

Լ. ԿՈԼԵՍՆԻԿՈՎ

24 SEP 2006

68

3KEM

4-64

ՄԵՐ ԱՎԱԳ ՅԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ —
ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

(«Խարույկի մոտ» գրույցներից)

Ոսկ. Թարգմ.
ՄԻՄ. ՀԱՄԱԼՅԱՆ

622



ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԳՈՒԹՅՈՒՆ

Մ Ո Ս Կ Վ Ա 1927

22 MAY 2013

9847

Напечатана в типографии Госиздата
„Красный Пролетарий“. Москва,
Пименовская ул., д. № 16,
в количестве 4000 экз.
Главлит № 64097.



41.94.91

Խարույկը չկար: Կոմյերիտական բջիջի ընդար-
ձակ, տաք սենյակում, վորի պատերը զարդար-
ված էին կարմիր կտորի շերտերի վրա նկար-
ված տասնյակ գունեղ պլակատներով ու լոգունգ-
ներով, խարույկ հարկավոր չեր: Ճիշտ է, փո-
ղոցում ճարճատող սառնամանիք եր, ուղեկառու-
ներում միլիցիոներները խարույկներ էին վա-
ռել և տաքանում էին միլիթավոր կառապան-
ների ու պատահական անցորդների հետ միասին:
Սակայն դա փողոցումն եր. սենյակում, ինչպես
ասացի, տաք եր. իզուր չեր, վոր պիտներներից
մի քանիսը խոնվել էին դռան մոտ, վորտեղից
փչում եր սառնորակ ողի հոսանքը: Պիտներները
շատ էին: Զրույցը կոմյերիտականների մասին
հետաքրքրում եր բոլորին: Չե՞ վոր նրանցից ամեն
մեկը հույս ուներ վաղ թե ուշ ամրացնելու յուր
շապիկին կամ կուռտիկին ԿիՄ-ի նվիրական
նշանը: Հետաքրքրությունը կրկնակի յեր դառ-

նում նրանով, վոր զրույցը անցկացնողը հին կոմյերիտական եր, կոմյերիտության հիմնվելու որից նրա շարքերում յեղած ու անցած այն ամբողջ զգվարին ու հերոսական ճամբան, վոր անցել եր կոմյերիտությունը: Անշուշտ նա կկարողանա պատմել կոմյերիտության ու կոմյերիտականների մասին ամենագլխավորը, ամենաեյականը:

Պատմողը արտաքինով աննշան, գանգրահեր մի յերիտասարդ եր, նիհար, շարժուն գեմքով ու մոխրագույն, ուշադիր, ասես մարդկային սրտի խորքերը թափանցող աչքերով:

ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎՈՐՈՐԱՆԻ ՄՈՏ.

— «Դուք բոլորդ գիտեք, — սկսեց պատմողը, — վոր կոմյերիտությունը կամ յեթե խոսքերը չկը՝ ճատենք՝ Յերիտասարդության կոմունիստական Միությունը, Համամիութենական կոմյերիտությունը (վորովհետև կոմյերիտականներ կան և ուրիշ յերկրներում) գոյություն ունի ութը տարուց ավել: Բայց ի՞նչպես եր ապրում նա այդ ամբողջ ժամանակաշրջանում: Արդյոք հենց սկզբից նմա՞ն եր նա այսորվա անապին կազմակերպությանը մեկ ու կես միլիոն անդամներով: Արդյոք այս ամենը գիտե՞ք դուք: Պիտներները

շփոթվեցին. նրանցից մի բանիսը պատրաստ ելին կանչելու. «գիտենք», բայց իսկույն ուշքի յեկան. ճիշտն ասած, վոչ վոք չգիտեր կարգին այն, ինչի մասին հարցնում եր պատմողը:

— «Ե՛հ, վոչինչ, — հանգստացրեց նա, — յես ձեզ կպատմեմ: Սկսեմ վաղեմի ժամանակներից: Արդեն գրեթե յերեք տարի շարունակվում եր պատերազմը գերմանացիների հետ: Պետրոգրադում (վորը Լենինի մահվանից հետո վերանվանվեց Լենինգրադ) բանվորների անբավականությունը աճում եր: Հացի հերթերում հաճախ կարելի յեր լսել, թե ինչպես բանվորների ու զինվորների կանայք անիծում են կառավարությունը:

— «Ամուսիններիս կովի քշեցին, հաշմանդամ են դարձնում, սպանում, իսկ մենք այստեղ սովից ենք կոտորվում»:

Իմ մեծ յեղբայրը, վոր հազիվ տասնըվեց տարեկան լինեք, աշխատում եր այն ժամանակ գործարաններից մեկում: Նա յեր մեր ընտանիքը կերակրողը. հայրս արդեն վաղուց գերի յեր Գերմանիայում: Մի քիչ ել յես եյի ոգնում՝ լրագիր վաճառելով Պետրոգրադի ադմիտ փողոցներում: Լրագիրը պատրաստակամությամբ վերցնում եյին, հուսալով իմանալ վորևէ նորություն ճակատի դրության մասին, և յես վաստակում եյի յեղբորիցս վոչ պակաս: Հաճախ

աչքի անցկացնելով մոտս մնացած լրագրները՝
յեղբայրս սպառնում էր թագավորին ու բուր-
ժույններին նրանց իշխանության մոտալուտ վախ-
ճանով։ Յես չեյի սիրում վո՛չ թագավորին և
վո՛չ ել բուրժույններին՝ ճարպոտ, մաքուր պա-
րոններին, վորոնք ճակատ չեյին ընկնում, այլ
հանգիստ նստում էյին տանը։ Միայն մայրիկս
տքնում էր յերկյուղով—հենց այդպիսի խոսքերի
համար հայրս շատ անգամ եր վոջիլ կերակրել
ցարական բանտերում։

Մի յերեկո յեղբայրս յեկավ հուզված, ուրախ։
— «Սկսվեց» — կանչեց նա։

Սկսվեց հեղափոխությունը։ Թագավորի հա-
շիվը շուտով փակեցին։ միայն շան պես հավատա-
րիմ վոստիկանների մի փոքր խմբակ փորձում
էր պաշտպանվել՝ տանիքների տակ պահված։ Զին-
վորները միացան բանվորներին։ 1917 թ. մարտին
Արյունոտ Նիկոլայը գլորված էր իր գահից։ Բայց
սա հեքիաթի նախաբանն է միայն. հեքիաթը
դեռ առաջներիս է։ Հենց վոր թագավորին տա-
պալեցին, պարզվեց, վոր այդչափ միահամուռ,
հանուն ազատության կռվող «ժողովրդի» մեջ
կան զանազան կարծիքներ։ Բուրժուաներն ու
նրանց արքայականներն ամեն կերպ պնդում էյին
թե այժմ պետք է պատերազմել ու պատերազ-
մել։ Բոյլշևիկները պնդում էյին, թե բանվոր-

ները պետք է ձգտեն խաղաղության, վոր նրանք
իրենց շինքից թագավորի հետ միասին պետք է
դեն գցեն և ճնշող գործարանատերերին։ Սկսվե-
ցին վեճերը։ Ամեն որ սարքվում էյին միտինգ-
ներ, ուր բանը համարյա կռվի յեր հասնում։
Յես, իբրև լրագրավաճառ, շատ շուտով հասկացա
թե ում կողմն են բանվորներն ու զինվորները.
նրանք միշտ բոյլշևիկական լրագիր էյին վեր-
ցնում, այնինչ մաքուր հասարակությունը պա-
հանջում էր այնպիսի լրագրներ, վորոնց մեջ
խոսվում էր «մինչ հաղթական վախճանը» պատե-
րազմի մասին, և ուր բոյլշևիկները նկարագրվում
էյին իբրև գերմանական լրտեսներ, վոր վար-
ձված են Ռուսաստանը վոջնչացնելու համար։

Յեղբորս սկսեցին այցելել նրա ընկերները։
Պոսում էյին այն մասին, թե բանվոր յերիտա-
սարգությանը ևս, հասակավորների որինակով,
պետք է միանալ, կազմակերպել յերիտասարդա-
կան միություն։ Տաք, աղմկալի վիճաբանու-
թյուններ էյին տեղի ունենում։ Վոմանք պըն-
դում էյին, թե անհրաժեշտ է անմիջապես միա-
նալ բոյլշևիկներին, մյուսները ասում էյին, թե
յերիտասարգությունը չպետք է միանա վոչ մի
կուսակցության, վոմանք ել կողմնակից էյին
վոչ մի իշխանություն չճանաչող անարխիստ-
ներին։

Վրա հասավ մայիսի մեկը:

Հարյուր-հազարավոր բանվորներ ու այլ աշխատավոր ժողովուրդ թափվեց Պետրոգրադի փողոցներն ու հրապարակները: Յեւ բոլոր շրանյուններում մասնակցում էր յերիտասարդությունը անթիվ շարքերով: Ամենուրեք ծածանվում էին կարմիր դրոշակներ, ժապավեններ: Յեղբայրս ասում էր, վոր հարյուր հազարից վոչ պակաս յերիտասարդություն մասնակցում էր այդ որը մայիսյան տոնակատարությանը:

Մի քանի որից յես գնացի յեղբորս հետ մի ժողովի, ուր հավաքված էին զանազան գործարանների բանվոր յերիտասարդության պատգամավորները: Պարզվեց, վոր հեղափոխության հենց առաջին որերից յերիտասարդությունը փորձում է միանալ, կազմակերպվել. ցավը այն է, վոր նրա վրա քիչ ուշադրություն են դարձնում:

Մի ինչ վոր յերկարահասակ, խարտյաշ յերիտասարդ, ձեռները շարժելով, կանչում էր՝

— «Ընտրեցինք մեր ներկայացուցչին գործարանային կոմիտեյի մեջ, բայց նրան չեն ընդունում. ընտրեցինք նրան Խորհուրդ— դարձյալ չեն ընդունում: Պետք է կազմակերպվել»: Այդպիսի ճառեր լսվում էին բոլոր անկյուններում, Վորոշեցին կազմակերպել հատուկ ցույց-յերթ,

իրավունքներ պահանջելով յերիտասարդության համար: Հենց այստեղ էլ ընտրեցին լոգունգներ— վեցժամյա աշխատանքի որ բանվորական յերիտասարդության համար, նրա ներկայացուցիչների ճանաչումը: Յեղբայրս ինձ հրեց արմունկով. «Հանգիստ կաց. հարյուր հազար յերիտասարդություն, վոր փողոց դուրս գա— չեն կարող մերժել նրա արդար պահանջները»: Արդեն պատրաստվում էինք ցրվելու, յերբ հանկարծ խոսք խնդրեց կարգին հագնված մի պարոն՝ Շեկցով ազգանունով: Նա առաջարկեց ստեղծել յերիտասարդական միություն «Աշխատանք և Լույս» անունով:

— «Իմ բնակարանում, — ասաց նա, — կարող ե հավաքվել ձեր կոմիտեն. այլ գործերում ես յես ձեզ կոգնեմ»:

Բոլորը համաձայնվեցին:

Յես ես անդամագրվելի «Աշխատանք և Լույս» միությանը, բայց մի քանի շաբաթից մենք բոլորս խեղդվում էինք ձանձրույթից: Մի անգամ մենք գնացինք նայելու Շլիսսելբուրգի ամրոցը, ուր առաջ հյուծվում էին ցարական կառավարության վորսած հեղափոխականները: Վեհ ու ահռելի յեր թվում ցարական իրավակարգի այդ հուշարձանը: Փորձեցի աշխատել «Աշխատանք և Լույս» միության հիմնած խտաղձագործական դպրոցում, բայց այդ որերը դժվար էր խաղաղ

աշխատանքով զբաղվել: Կյանքը յեռում եր չորս
դին: Բոյլշէիկները ու Ռուսաստանի այն ժա-
մանակվա վարիչ Կերենսկու վեճը խորանում
եր որեցոր: Արդեն զգացվում էին հեղափոխա-
կան նոր փոթորկի հեռավոր դղրդունները: Իսկ
մեր ղեկավարները, Շեկցովի գլխավորութեամբ,
ամեն կերպ ձգտում էին հեռացնել մեզ այդ
կռվից, նստեցնել մեզ արհեստավորական ղըպ-
րոցների նեղ վանդակը:

Մեր յեռանդը սառեց: Յերբ հրավիրվեց մի-
տինգ՝ «Ամբողջ յերիտասարդութիւնը դեպի
«Աշխատանք և Լույս» նշանաբանով, պարզվեց,
վոր վոչ վոք չի ուզում միանալ մեզ: Իզուր
ճառախօսը հրավերներ եր թափում ամբիոնից,
յերիտասարդութիւնը պատասխանում եր քմծի-
ծաղով և ուսերը թոթվում:

Շեկցովը փորձեց նույն իսկ խանգարել յերի-
տասարդութեան իրաւունքների պաշտպանութեան
ցույցը, իսկ յերբ տեսավ, վոր նրա հետ չեն
համաձայնում, առաջարկեց.

«Լա՛վ, դուրս գանք ցույցի, բայց կապույտ
դրոշակներով. կարմիր գույնը արդեն ձանձրա-
ցրել է, զահլա տարել: Կապույտը՝ ծովի, յեր-
կնքի գույնն է. նա ամենից ավելի համապա-
տասխան է յերիտասարդութեան վոգուն»:

Սակայն ցույցի ժամանակ կարմիր դրոշակ-
ների ծովում հագիվ էին նշմարվում կապույտ
կտորները, ասես աննշմար կղզիներ: Դրոշակնե-
րից շատերի վրա վառվում էին բոյլշէիկներ
լոգունգները՝

— «Սաղաղութիւն խրճիթներին, պատերազմ
պալատներին»: «Պատերազմ պատերազմին»:

Նեվսկիյ պրոսպեկտում, ուր միշտ գրոսնում
եր շլապաներով, կրճիկներով և ոսլայած ոճիք-
ներով հասարակութիւնը, մի խոսքով՝ բուրժուա-
կան ցեղի ծնունդը, յերիտասարդութեան վրա
թափվեցին, ասես կատաղած շների վրա: Փոր-
ձում էին խել դրոշակները: Սակայն մի կարճա-
տեղ կռվից հետո բուրժուաների համար ատելի
լոգունգներով դրոշակները մնացին մեր ձեռքին:

Ցույցը պարզեց, վոր յերիտասարդութե-
անը նույնպես ուզում է մասնակցել հեղա-
փոխութեան: Նա անտարբեր չէր դեպի այն
կռիվը, վոր ծավալվում եր ամբողջ յերկրում: Նա
ձգտում եր կանգնել կողք-կողքի ավադ յեղբայր-
ների հետ ու վառված եր ատելութեամբ դեպի
բուրժուազիան:

Մի ամսից՝ շրջանների պատգամավորների
խորհրդակցութիւնը վորոշեց ցրել «Աշխատանք
և Լույս»-ը: Նրա փոխարեն կազմակերպվեց Յերի-
տասարդութեան Սոցիալիստական Միութիւն:

Այդ միությունը առանց վարանման հարեց բոյլշիկներին:

Մենք իմացանք, Վոր Մոսկվայում ևս կան բոյլշիկներին կողմնակից յերիտասարդական խմբակներ: Մենք մենակ չեյինք:

Իսկ հոկտեմբերյան փոթորիկը մոտենում եր արագ ու արագ:

Պայթեց, վերջապես, առաջին փորձը:

Յերբ փողոցներում սկսեցին բարձրալաբար բիկադները, յերբ սկսվեց հրացանաձգությունը սպաների դեմ, յերիտասարդությունը առաջինը մասնակցեց գրոհին:

Կարմիր գվարդիայի հավաքման կետերում, ուր գենք ու փամփուշտ եյին բաժանում, քիչ չեյին անբեխ դեմքերը: Պատահում եր, Վոր հրացան ստացող յերիտասարդը հենց այստեղ ել սովորում եր լեցնել ու գցել: Լինում եյին դեպքեր, յերբ հրացանը գրեթե ավելի ծանր եր, քան իրա տերը...

Իգուր չեր, Վոր հոկտեմբերյան ապստամբությունից առաջ Լենինը գրում եր, թե ամենագլխավոր կետերը գրավելու գործը պետք ե հանձնել բանվոր յերիտասարդությանը:

Յերբ հերենսկին, փախչելով Պետրոգրադից, հավաքեց կոզակներին ու փորձեց կրկին գրոհ

տալ, նրա դեմ ուղղված բանվորական շարքերի մեջ բազմաթիվ եր յերիտասարդությունը:

Շեվցովի հնարքը չհաջողվեց: Չհաջողվեց նրան զբոսանքներով ու արհեստավորական դպրոցներով հետ կանգնեցնել բանվոր յերիտասարդությունը հեղափոխությունից: Յերիտասարդությունը միացավ հասակավոր բանվորներին ու նրանց հետ միասին դուրս յեկավ կովի հանուն կոմունիզմի:

ԱՌԱՋԻՆ ԿՌԻՎՆԵՐԸ.

Վրա հասան խռովահույզ որերը:

Յես, մեծ յեղբորս հետ միասին, գրեթե չեյի վերցնում ուսերիցս հրացանի փոկը: Սկզբում մեր կարմիր գվարդիական գունդը ուղարկված եր պաշտպանելու գերմանացիներից Պետրոգրադի դիրքերը: Սաստիկ ցրտերին, ճերմակ-գվարդիականների մշտական սպառնալիքի տակ, մեր թիկունքում, առաջ եյինք շարժվում: Հազիվ կրնք վաժ եր Բրեստում հաշտությունը, յերբ պայթեց չեխ-սլավակների ճերմակ-գվարդիական ապստամբությունը Վոլգայի վրա:

— «Բոլո՛րը—հեղափոխության պաշտպանության համար»,—հրավիրում եյին կուսակցության կոչերը:

Գերիներէից կազմակերպված չեխո-սլավական զորքերը լավ գինոված եյին ու մարգված: Մեր թիկունքում նրանք ունեյին հազարավոր ոգնականներ բուրժուաներից ու նրանց արբանյակներից: Չեխո-սլավակները, սպաների, յունկերների ու բուրժուական փողիներից կազմված կամավորական հորդանների հետ միասին, դալիս եյին հրով ու սրով փոչնչացնելու բոյլշիկներին: Շուտով արեւելքից խուժող ճերմակները գլուխն անցավ հայտնի ծովալետ Կոլչակը: Սե-ծովյան նավատորմի հրամանատար յեղած ժամանակը նա հռչակվեց յուր անորինակ վայրագությամբ նավաստիների վերաբերմամբ: Այդքանը բավական էր, փորպեսզի հեղափոխության թշնամիները հայտարարեյին նրան «հայրենիքի փրկիչ»: Սակայն Կոլչակը հայրենիքը չփրկեց. մի-յերկու տարուց, կարմիր զորքերից ջարդված, նա գերի ընկավ ու գնդակահարվեց:

Ամառվա վերջին, յերբ մենք մի բլրակի շեղ փեշին սողում եյինք շղթայով դեպի այնտեղ ամրացած չեխո-սլավակների ջոկատը, իմ կողքին պայթեց թշնամու ուռմբը և ինձ վիրավորեց:

Ինձ ուղարկեցին նախ հիվանդանոց և ապա տուն՝ հանգստանալու:

Ուրախությամբ դիմավորեցին ինձ միության անդամ-ընկերներս: Պատմեցին նորութիւններ:

Ռուսաստանում յերիտասարդական միությունները հաշվում եյին արդեն տասնյակներով: Խոսում եյին այն մասին, թե պետք է նրանց կապել իրար հետ, միացնել մի ընդհանուր դրոշակի տակ: Դրա համար անհրաժեշտ էր բոլոր յերիտասարդական միությունների պատգամավորներին հրավիրել համագումարի և այնտեղ կայացնել բոլորի համար պարտադիր վերոշումներ:

Ս.Ռ.Ս.ՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ.

Պատահամբ այդ որերը յես Մոսկվայում եյի:

Մայրս տեղափոխվել էր այնտեղ, յուր յեղբոր մոտ ու յես գնացի նրան տեսության: Գնում եյի փողոցով, աշխատելով չմոլորվել անթիվ ծուռտիկ նրբափողոցների մեջ, չկորսվել քաղաքային աղմուկի մեջ, փորը յես գրեթե մոռացել եյի մի քանի ամսվա ընթացքում՝ թափառելով գյուղերում: Գնում եյի մտազբաղ: Մայրս ապրում էր կիսաքաղց վիճակի մեջ և յես գլուխ եյի տրաքացնում, թե ի՞նչպէս նրան ոգնեմ: Հանկարծ անսպասելի բացականչութիւն—

— «Սերգո՛, դո՛ւ յես»:

Յետ դարձա—մեր Պիտերի տղաներից մի քանիսը, միության ղեկավարներից: Ինձ, իբրև

ճակատայինի, — վորպիսի՝ հպարտությամբ իմ
տասնուհինգ տարիների համար կրում եյի այդ
կոշումը, — նրանք բոլորը վերաբերվում եյին
ուշադիր ու ընկերաբար: Հանդիպումը ինձ ուրա-
խացրեց. միշտ հաճելի յե պատահել բարեկամ-
ների ոտար քաղաքում, այն ել այդպիսի լավ
տղաների: Սկսում եմ հարց ու փորձը.

— «Ի՞նչպես, ի՞նչ գործով. խմբովին ե՞ք
յեկած»:

Նրանք ծիծաղում են: Հետո նրանցից մեկը
ցույց ե տալիս մի շատ բարձր տուն, մեզանից
քսան քայլ հեռու.

— «Ահա ուր ենք գնում. յերիտասարդական
միությունների համագումարին»:

Շունչս, ասես, կտրվեց: Այն համագումարը,
վորի մասին յես դեռ նոր մտածել եյի, արդեն
սկսվում եր. այն համագումարը, ուր կարելի
յեր տեսնել մեր ընկերներին — յերկրի բոլոր ծայ-
րերից: Յես կպա տղաներին.

— «Յե՛ս ել ձեզ հետ, տղերք: Շատ եմ ու-
զում լսել, թե ինչ ու ինչպես պիտի խոսեն հա-
մագումարում»:

Տղերքը չառարկեցին: Սրդեն միջանցքում
մեզ խլացրեց անվերջ խոսակցությունների, բա-
ցականչությունների, վեճերի աղմուկը: Մի քանի
րոպեյից մտանք դահլիճ:

Յուրաքանչյուր վողջույն, վոր վերջանում
եր կեցցեներով՝ յերիտասարդության հասցեյին,
բարձրացնում եր ծափերի փոթորիկ: Սակայն
վոչ մի բանի հետ չեր կարելի համեմատել այն
հրճվանքը, վորով համագումարը արձագանգեց
վ. Ի. Լենինին համագումարի պատվավոր նա-
խագահ ընտրելու առաջարկին: Հենց այստեղ ել
վորոշեցին պատգամավորություն ուղարկել Իլ-
յիչի մոտ ու մի կարգին պարգել այն խնդրո-
ւները, վոր ծառացած են յերիտասարդության
առաջ:

Հետո պատգամավորները պատմեցին Իլյիչի
հետ ունեցած իրենց զրույցի մասին: Իլյիչն
ընդունել եր նրանց իր սովորական սիրալիրու-
թյամբ: Պատգամավորները շատ հուզված են
յեղել մեծ ուսուցչի և առաջնորդի հետ ունե-
նալիք զրույցով և սկզբում չեն կարողացել մի
խոսք անգամ արտասանել: Սակայն Իլյիչը շատ
շուտով փարատել ե նրանց հուզմունքը:

Յերբ պատգամավորները հայտնել են, թե
համագումարը վորոշեց անվանել յերիտասարդա-
կան միությունը կոմունիստական, Իլյիչը կրու-
րել ե նրանց խոսքը.

— «Բանը անունի մեջ չե՛ս»:

Իլյիչի հետ խոսող պատգամավորը առար-
կել ե.

1003
13762



— «Բայց մենք կարգարացնենք այդ անունը»:

Ու Իլյիչն իսկույն փայլել է իր ուրախ, անմոռանալի ժպիտով: Նա պատգամավորներին հեղեղել է հարցերի տարափով: Հարցրել է, թե վորքան բանվորներ կան ներկա յերիտասարդական միությունների մեջ, վորքա՞ն անդամ ունեն նրանք ընդհանրապես, հետաքրքրվել է աղջիկ-պատգամավորների թվով:

Յերբ հրաժեշտի պահուն պատգամավորները սեղմել են Իլյիչի ձեռքը, նրանք զգացել են իրենց միանգամայն վերածնված: Իլյիչի հետ ունեցած զրույցը ծառացրել է նրանց առաջ մի շարք հարցեր, վոր մինչ այդ, նրանց ուշադրությունից վրիպել էին:

Յերիտասարդական միությունների համագումարը վորոշեց միացնել բոլոր ցրված կազմակերպությունները և անվանել նրան Ռուսաստանի Յերիտասարդության Կոմունիստական Միություն: Այդպիսով ուրեմն, Միությունն ընդունեց նույն անունը, ինչ վոր կրում եր Ռուսաստանի Կոմունիստական Կուսակցությունը (բոյլշևիկների): Նույն համագումարը վորոշեց, վոր նոր միությունը պետք է ամբողջովին ու լիովին աջակցի կուսակցությանը:

Դա շատ նշանակալից վորոշում եր: Յերիտասարդությունը ասաց յուր խոսքը շեշտակի ու

արիաբար: Նա չքողարկվեց վորեւ «անկուսակցական» շղարով, այլ հայտարարեց, վոր նա կողմնակից է կոմունիզմի, կոմունիստների կովին՝ մինչ հաղթական վախճան: Մատնանշում էին, թե «Կոմունիստական Միություն» անունը կարող է վախեցնել վոչ զիտակից յերիտասարդությունը, սակայն դա տեղիք չտվեց տատանումների:

— «Ե՛, ի՞նչ կա վոր,— ասում էին պատգամավորները,— կարող է պատահել, վոր ամենահետաժնայ անհատ պատանիները չեն միանա մեզ. կարող է պատահել, վոր առանձին յերիտասարդներ, յերկյուղ կրելով իրենց կաշվի համար, չեն մտնի մեր շարքերը, բայց յերիտասարդության գլխավոր զանգվածը, նրա հիմնական մասը, այս անունով ավելի ևս կգրավվի, վորովհետեւ նա առանց այն ել կոմունիզմի ու կոմունիստների կողմն է»:

Համագումարից հետո անմիջապես պարզվեց, թե վորքան կարճատես են յեղել կոմունիստական անունն ընդունելուց վախեցողները: Կազմակերպությունները աճում էին վոչ թե որեցոր, այլ ժամե-ժամ: Հաճախ յերիտասարդությունը, հազիվ Կոմյերիտմիության շարքերը մտած, իսկույն գենքը առած ուղևորվում եր ճակատ: Կովի փորձությունները անգոր եին խախտելու նրա հեղափոխական հավատը:

Մինչ այդ, դրությունը ճակատում վատա-
նում եր: Կարմիր բանակը այն ժամանակ դեռ
նոր եր դառնում այն հուժկու, անհաղթ ուժը,
վոր այսօր ան ու յերկյուղ ե ներշնչում նույն
խակ արտասահմանյան բուրժուազիային: Ճերմակ-
գվարդիականները զորեղ ոգնություն եյին ստա-
նում արտասահմանից. Ֆրանսիական, անգլիա-
կան, ամերիկական և այլ զորքեր ափ եյին իջ-
նում ռուսական նավահանգիստներում, վորպես
զի ոգնեն ճերմակ-գվարդիականներին հեղափո-
խությունը խեղդելու: Սպաները, դասալիքները
և Խորհրդային իշխանության այլ թշնամիները,
կազմելով ավազակային հրոսակախմբեր, կողոպ-
տում եյին անպաշտպան քաղաքները, խորտա-
կում գնացքներն ու վնասում մեզ ամեն մի քայ-
լափոխում:

Ճերմակ-գվարդիականները գրավել եյին այն
շրջանները, ուր վառելիք ու հում նյութեր եյին
պատրաստվում, և մեր գործարանները ստիպված
եյին մնալ առանց աշխատանքի: Հացառատ Ուկ-
րայինան, Դոնը, Կուբանը, Սիբիրը, — յերկրի այդ
շտեմարանները, — Ռուսաստանի կենտրոնից կտր-
ված եյին, վոր մատնում եր մեզ սովալլկու-
թյան:

Ահա այսպիսի պայմաններում հավաքվում
եր Կոմյերիտմիության յերկրորդ համագումարը,

վորին ներկա եյի և յես, իբրև պատգամավոր
մեր կազմակերպությունից:

ԲՈՒՈՐԸ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆԸ.

Լուրջ ու ինքնամփոփ եր այդ համագումարը:

Ահա յերևաց ամբիոնի վրա ընկեր Տրոցկու-
առյուծի գլուխը: Պարզորոշ, ասես մուրճի հար-
վածը մետաղին, ուղեղի ու սրտի մեջ մեխվող
ձայն —

— «Դուք պետք ե ձեր բոլոր ուժերը տաք
Տուլայի ու Մոսկվայի դիրքերի պաշտպանու-
թյանը, — ասում եր նա, — իհարկե, դա անողոք
կռիվ ե ու կռվի մեջ ընկնում են զոհեր: Իհարկե,
ձեզ, ինչպես և ամեն մեկի համար թանկ ե կյանքը,
վորովհետև կյանքը տրված ե առաջ ընթա-
նալու համար, գիտություն ձեռք բերելու, իսկ
գիտությունը բաց ե անում մեր առաջ նոր ու
լավագույն աշխարհներ: Մեզանից ամեն մեկը,
յեթե նա լուրջ մարդ ե, պարտական ե թանկ
գնահատել կյանքը:

Սակայն, գնահատել կյանքը չի նշանակում
դողալ կյանքի համար: Վախկոտ մարդը, նա՛, վորին
մենք բանակում կոչում ենք կաշվամուր, չի գնա-
հատում կյանքը, այլ դողդողում ե կյանքի համար:
Նա տասն անգամ ու հարյուր անգամ մեռնում

ե վախից, մինչև վոր ճակատագիրը նրան խակա-
կան մահվան ե հասցնում: Քաջ ու արի մարդը մեռ-
նում ե միայն մի անգամ: Նա իր կյանքը չի
տալիս անմիտ, անիմաստ, ինչպես թղթամոլը,
վորովհետև գնահատում ե կյանքը: Բայց այնտեղ,
ուր այդ սլահանջում ե բանվոր դասակարգի շահը,
կոմունիզմի շահը, ազնիվ, համարձակ մարդը
իրավունք չունի տատանվելու և վո՛չ մի ժամ,
վո՛չ մի րոպե: Յես չեմ կասկածում, ընկերներ, Վոր
այն ուրն ու այն ժամին, յերբ մեր յերկրի
բանվորը պահանջե ձեզանից ամեն մեկից, վոր-
քան ել ջահել նա լինի, յուր մարմնով ծածկել
բացը, փակել թշնամու ճանապարհը, ձեզանից
ամեն մեկը կասի—«Յես այստեղ եմ, իմ դիրքում.
բանվոր դասակարգի յերջանկության համար յես
պատրաստ եմ տալու իմ արյունը՝ մինչև վերջին
կաթիլը»:

Քվեարկության ե դրվում՝ տասնըվեց տարե-
կանից սկսած բոլոր կոմյերիտականներին կար-
միր բանակի դրոշակների տակ զորակոչելու բա-
նաձևը: Ձեռքերի ամբողջ անտառ բարձրացավ
«Թեր»։ Ղեմ—վո՛չ մի ձայն:

Համագումարից հետո անմիջապես անցանք
նրա հրահանգի իրականացմանը: Վառ ե հիշո-
ղությանս մեջ մեր ջոկատը, վորի շարքերումս

եյի և յես: Ահա գնում ենք դեպի կայարան:
Հնչում, ծավալվում ե խիզախ յերգը—

... Համարձակ կկովենք

Ուրհուրդների անվան,

Թեկուզ և զոհ ընկնենք

Կովում նվիրական:

Կայարանում ճամբորդների ամբողջ ամբոխ:
Ճակատ եյին գնում և կոմյերիտուհիները (հա-
մագումարը վորոշեց զինակոչել միության ան-
դամներին, առանց սեռի խտրության): Նրանցից
վոմանք զինված եյին, ինչպես և մենք, վոմանք
ել հագել եյին Կարմիր Պաշի փաթաթները:
Ճամբորդների մեջ եյին մեր ազգականները, վոր
վորում եյին հաստատ մահվան գնացորդների
ճակատագիրը: Այստեղ եյին խռոված և մնացող
ընկերները: Նրանք մեզանից վոչ պակաս ձգտում
եյին դեպի ճակատ: Սեղմելով մեր ձեռքերը,
նրանք խոսք եյին տալիս ամեն կերպ ոգնելու
մեզ թիկունքում: Տղաներից վոմանց զոռով յես
եյին կանգնեցնում ինքնակամ մեզ հետ ճակատ
մեկնելու վորձերից:

ՀԵՐՈՍՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐ.

Միությունը թեակոխեց իր աշխատանքի ամե-
նահերոսական շրջանը:

Մի որ յես մի քանի հին կոմյերիտականների հետ նստած եյի կոմյերիտական ակումբում: Վորոշեցինք անցկացնել յերեկոն քաղաքացիական կովի շրջանից արկածներ պատմելով: Պատմելու առաջին հերթն ընկավ փոքրիկ, ուրախ ու կրայնացուն, վոր շատ եր սիրում հանաքներ անել: Այս անգամ ել մենք սպասում եյինք վորեւ զվարճալի կատակի: Բայց նա մեզ պատմեց Տրիպոլի մասին.

— «Կիյեվի տակ այդ պահուն աշխատում եր Զելյոնըյ Բատկոն: «Բատկո» — հրոսակախմբի գլուխն ե: Նրա խումբը բաղկացած եր ընտիր գլխահատներից:

Պետք եր դրանց վերջ տալ: Այդ նպատակով կանչվեցին հարյուրի չափ կոմյերիտականներ, վորոնց թվում և աղջիկներ: Հազիվ մենք, մտած կարմիր-բանակային գնդի մեջ, ճանապարհ եյինք ընկել, յերբ սոսկալի գուժով դիմավորեց մեզ ընդառաջ յեկող պահակախումբը: Հենց նոր Որուխով ավանում բանդիտները մորթել են կարմիր բանակայինների մի ամբողջ շոկատ: Անհրաժեշտ եր զգաստ լինել:

Ահա և Տրիպոլին — Զելյոնըյի ապաստանը, վորջը: Սկսվեց հրացանաձգությունը: Դնեպրի կողմից վորոտացին մեր զրահանավի թնդանոթները: Բանդիտները լռեցին: Յերբ գյուղ մտանք,

մեզ դիմավորեց ահավետ, սրտամաշ լուսթյունը: Գյուղը, ասես, մեռած լիներ: Մերոնց մի մասը տեղավորվեց գյուղում, իսկ մյուսը դարան մտավ շրջակա լեռներում:

Ու հենց այստեղ եր, վոր սկսվեց...

Պարզվեց, վոր ավագանները պահված են յեղել կտրատակերում ու մառաններում, սպասելով այն ըոպեյին, յերբ, ոգտվելով մեր անհոգությունից, կհարձակվեն մեզ վրա: Ու այդ ըոպեն հասավ: Բռնվածների գանգն եյին ջարդում մահակներով, կտրատում նրանց կացիններով: Զուր եր մի մասը փորձում ազատվել նավակներով, Դնեպրի վրայով. նավակի մեջ այնքան մարդ եր թափվում, վոր նավակը շուտ եր գալիս: Ստիպված եյինք նորից ափ դուրս գալ: Հրացանի կոթերով թակելով՝ քշեցին մեզ գյուղ: Մի ինչ վոր մառանի մեջ փակեցին, ուր մենք անցկացրինք մղձավանջային գիշեր: Մեռնողների հառաչը, կենդանի մնացածների անեծքը կազմում եյին մի ինչ վոր դժոխային աղմուկ:

Առավոտյան մեզ դուրս բերին հրապարակը. հրաման տրվեց.

— «Զնուղներ ու կոմունիստներ, առաջ անցեք»:

Նրանք, վորդուրսյեկան շարքերից, մատնվեցին սարսափելի մահվան — տեղն ու տեղը կոտորվեցին:

Մնացածներին տարան մի այլ շենք. նրանց
ևս մահապատիժ եր սպասում: Ամբողջ գիշերը
մեկ-մեկ տանում էին գնդակահարելու: Յես
ազատվեցի հենց գնդակահարության ժամա-
նակ, վիրավոր գցելով ինձ Դնեպրը...: Հար-
յուրի չափ կոմյերիտականներ կոտորվեցին Տրի-
պոլյում...»:

Յերկար ժամանակ լուռ էլինք: Հետո սկսեց
պատմել յերկրորդ ընկերը—Թուխ հուլյնը Ուբես-
սայից.

— «Ձեռ ուզում յերկար խոսել,—սկսեց նա,—
յես ձեզ կկարդամ մի ընկերոջս նամակը, վորի հետ
միասին աշխատել եմ և վորը մահվան պատժի յեն-
թարկվեց Ուբեսսայում 1920 թվի հունվարին,
ձերմակաների ձեռքով: Այն ժամանակ կոմյերի-
տականները աշխատում էին ընդհատակյա, ծած-
կելով իրենց ամեն մի քայլը սպայական վոհ-
մակից: Բայց լրտեսները մեզանից շատերի հետ-
քերը գտել էին: Ահա այն նամակը, վորը մեռ-
նելուց առաջ գրել ե իմ սիրելի ընկերը.

— «Թանկագին ընկերներ, ինձ ձերբակալե-
ցին յերեքշաբթի, այսինքն, մի շաբաթ սրանից
առաջ: Ինձ մոտ վոչինչ չգտան: Ձերբակալու-
թյան ժամանակ ծեծում էին, չէին հավատում
վոր յես լեհացի յեմ: Ամբողջ յերեքշաբթի անց-
կացրի քրեյական-հետախուզական, իսկ գիշերը՝

Պետրոպոլիսի բաժնում: Զորեքշաբթի մին-
չև կեսորը հանդիստ էյի, կարծելով, վոր ինձ
շուտով բաց կթողնեն: Կես ժամից ինձ կանչե-
ցին հարցաքննության: Այնտեղ ինձ թակեցին
մոտ մի ժամ. ծեծում էին ուտինով, վոտնե-
րով, շրջում էին ձեռներս ու վոտներս. մեկ
վոտքս քաշեցին մինչև յերեսս, իսկ մյուսը՝ ծոծ-
րակս. բարձրացնում էին մազերիցս, պառ-
կեցնում գետին ու պարում մարմնիս վրա,
խփում էին յերեսիս, ատամներիս, բայց այն-
պիսի հաշվով, վոր հետքեր չմնան: Վերջապես իմ
լուսթյունից դադանացած, իվանկովսկին, առաջին
սինլքորը աշխարհիս յերեսին, ատրճանակով խը-
փեց գլխիս: Արյունաթաթախ ընկա գետին: Մի
քանի անգամ ուշաթափվեցի: Մի տեսակ ան-
տարբեր վիճակի ազդեցության տակ խոստովա-
նեցի, վոր աշխատում էյի: Ինձ սպառնում ե
մահապատիժ՝ յեթե մինչ այդ չպատահի վորեւե
բացառիկ դեպք: Գիշերը մի քանի անգամ վոր-
ձեցի դուրս ընկնել չորրորդ հարկի պատուհա-
նից, բայց ինձ հետ էին քաշում ու նորից ծե-
ծում: Լուսադեմին ինձ նորից հարցաքննության
կանչեցին ու պահանջեցին, վոր հայտնեմ ինձ
հետ աշխատող ընկերների անուններն ու հաս-
ցենքերը: Յերկար աշխատեցին, բայց վոչինչ չը-
հեցին. բոլոր հարցերին պատասխանում էյի

լուծյամբ և կամ «չգիտեմ»-ով: Պահանջեցին, վոր ստորագրեմ ցուցմունքներն արձանագրությունը: Ստորագրեցի, վորից հետո ի վանկովսկին ձեռքը թափ տալով, հրամայեց տանել ինձ վտարականական բաժիններից մեկը: Փաստորեն յես արդեն հրաժեշտ եմ տվել իմ կյանքին ու յեթե պատահմունքի բերմամբ վողջ մնամ, դա կլինի ինձ համար հաճելի և անսպասելի նվեր: Այժմ, յերբ գլխիս վերքը արդեն փակվել է, յերբ ամբողջ մարմնիս ցավը արդեն այնչափ զգալի չէ, և կենսական ուժերը կրկին ընդգրկում են որգանիզմս, իսկ մոտակա հեռանկարները դրսում (կարմիրները արդեն հաղթանակներ եյին տանում) այնքան զրավիչ են, ուղղում եմ ապրել, ինչ ել վոր լինի: Առանց կովի յես չեմ հանձնվի, առանց կովի չեմ մեռնի և յեթե այնուամենայնիվ պետք ել լինի այժմ մեռնել—կղիմավորեմ մահը՝ գլուխս բարձր բռնած»:

Մնա՛ք բարև:

Զեր Զիգ»:

Վերջինը մենք լսեցինք մի սոսկալի պատմվածք 1920 թ. ապրիլին Սիմֆերոպոլում կախված կոմյերիտականների մասին.

— «Ութն եյին նրանք: Իններորդին, Շսլայանսկայային, մինչև մահապատժի չարչարեցին

հակահետախուզական բաժնում, կտրեցին ծծերը և կտրատեցին ձեռքերը. նա իհարկե չապրեց մինչև մահապատժի ժամը:

Ժամը չորսին, յերբ դեռ նոր եր լուսանում, նրանց հանեցին բանտի հրապարակը: Դահլճների սպառնալիքը անգոր եր կասեցնելու «Ինտերնացիոնալի» հնչյունները: Մեկը մյուսի յետևից կախ տվեցին ելեքտրոպատերների սյուներից: Արդեն մեռնողներին, թոկը վզին ցած եյին իջեցնում, շնչելու հնարավորություն տալիս ու ապա նորից բարձրացնում, վորպեսզի ավելի չարչարվեն: Ամբողջ որը ծածանվում եյին դիակները սյուների վրա, իսկ սյուներին վրանգելյան դահլճները կպցրել եյին պլակատներ—

— «Կորավ հանուն կոմունայի»:

Ահա նրանք, այդ փառավոր տարիները...

Ճակատում ամեն ըոպե պատրաստ մեռնելու քաջությամբ ու անվհերքությամբ ուրիշներին որինակ ծառայելով, խուլ ընդհատակում հարվածներ նյութելով բուրժուական-գեներալական իշխանության գլխին, կոմյերիտականները անհկուն եյին իրենց դիրքերում: Հոկտեմբերյան ազատության համար մղած կռիվների պատմության մեջ կոմյերիտականները իրենց արյունով գրել են անմոռանալի եջեր:

Դժվար ե պատմել այն ամենը, ինչ վոր յես ինքս եմ ապրել ու զգացել: Հետապնդում եյի բանդիտներին, փախչող ճերմակների կռնակի վրայով մտնում եյի նրանց թողած քաղաքները, գերի ընկա և արգեն հրաժեշտ եյի տալիս կյանքին, բայց պատահմունքով ազատվեցի: Դե, ինչ ասեմ, մի քանի մասերից բաղկացած ամենահարուստ կինո-նկարը չի կարող համեմատվել այն արկածների հետ, վոր յես եմ ապրել այդ տարիներին:

Բայց կոմյերիտմիության յերրորդ համագումարի նախորդակին յես, բծավոր տիֆից դեռ նոր կազդուրված, մի ինչ վոր խարխուլ շոգեկառքի վրա քարշ եյի գալիս դեպի Մոսկվա: Գրոգնում պահված եր մանդատս, վորը հաստատում եր, թե յես, հիրավի, ընտրված եմ այդ համագումարին ուկրաինական նահանգներից մեկում, ուր այն ժամանակ գտնվում եր մեր զորագունդը:

Վորպիսի՜ յերջանկություն եր, վոր ինձ հաջողվեց լինել այդ համագումարում:

Այդ համագումարում դուրս յեկավ ինքը՝ Լենինը:

Յուր խորատես աչքերը կկոցած, ճաղատ գլուխը շողացնելով, նա գրոհ տվեց համագուն-

մարի վրա, ասես փորձառու հրամանատար, մեկը մյուսի յետևից առաջ մղելով յուր անհողող դատքերի ներդաշնակ շարքերը:

Նրա ճառի մեջ ամեն ինչ հասկանալի յեր, նույն իսկ չափազանց հասկանալի: Վոմանք նույն իսկ զարմանում եյին, թե ինչու Լենինը չի ասում վոչինչ անսովոր, զարմանալի: Բայց անա շատ տարիներ են անցել այն ուրից, և յերբ մենք ուզում ենք քննել ու գնահատել կոմյերիտմիության աշխատանքը հեղափոխության շահերի տեսակետից, մենք դիմում ենք այդ զարմանալի ճառին:

Ինչի՞ մասին եր խոսում Իլյիչը:

Նա սկսեց նրանից, վոր յերիտասարդությանն ե բաժին ընկնում նոր, կոմունիստական կյանքը լիովին վերկառուցելու խնդիրը: Կոմունիզմի կառուցումը, այսինքն այնպիսի կյանքի, յերբ բոլորը հավասար են, բոլորը ապրում են բարեկեցության մեջ, առանց պատերազմների ու յերկրպառակությունների՝ դա անընդգրկելի խնդիր ե: Մի թափով նրան չես լուծի: Այստեղ անհրաժեշտ են լուրջ ու համառ աշխատանքի տարիներ: Պարզ ե, վոր հեղափոխականների ավագ սերունդը չպիտի կարողանա այդ աշխատանքը ի կատար ածել: Այդ աշխատանքը պետք ե ստանձնի յերիտասարդությունը:

Սակայն, ամեն մի գործ պահանջում է գիտություն։ Յեթե նոր տան պատերը կառուցանող քարտաշը չգիտի այդ պատերի բարձրության վրա կանգնելու արվեստը, նա կընկնի ու կջարդվի։ Յեթե նա սխալ շարե քարերը, պատերը կքանդվեն շատ առաջ, նախ քան նրանց տանիքով ծածկելու ժամանակը։ Կոմունիզմ կառուցանելու համար պահանջվում է, անշուշտ, անհամեմատ ավելի գիտություն, քան թե մեկ, թեկուզ և շատ մեծ տուն շինելու։ Ուրեմն պետք է սովորել ու սովորել, Բայց սովորելն ել պետք է գիտնալ թե ինչպես։

Նախկին պարոնները այնպես էյին կազմակերպում դպրոցները, հրատարակում էյին այնպիսի դասագրքեր, վոր յերիտասարդությունը սովորելով այդ դպրոցներում ու այդ դասագրքերով՝ մատակարարի նրանց հյու-հպատակ ծառաներ։ Այն, ինչ վոր գիտեր բուրժուազիան, պետք է յուրացնե և աշխատավոր յերիտասարդությունը։ Բայց յեթե նա յուրացնե այդ անխտիր, սովորի թութակի նման—դրանից ոգուտ քիչ կլինի։ Պետք չե վոչ մի բան ընդունել սոսկ հավատով, այլ ամեն ինչ վերստուգել ու ամեն կողմից քննել, զննել, շոշափել։ Սովորել պետք է, իհարկե, վոչ միայն գրքերից։ Կյանքը ինքը մի մեծ դպրոց է։ Ոգնելով մեծերին ամեն մի

գործի մեջ, մասնակցելով յուրաքանչյուր ոգտավետ նախաձեռնությանը, յերիտասարդությունը ձեռք կբերե իսկական կրթություն։

Պետք է միևնույն ժամանակ աշխատել ամեն կերպ, վորպեսզի Կոմյերիտմիության ու կոմունիստների յետևից գնա ամբողջ մնացած մասսան։ Մեկը բոլորի համար ու բոլորը մեկի համար—ահա ինչն է ապահովում հաղթանակը։ Տանելով իր յետևից յերիտասարդությունը, Կոմյերիտմիությունը պետք է դաստիարակե նրան կոմունիստական վոգով։ Պետք է ընտելացնել յերիտասարդությունը այն գիտակցությանը, վոր հին կարգերի վերադարձից մեզ ապահովելու համար անհրաժեշտ է մեր յերկրի աշխատավոր մասսաները կազմող տասնյակ-միլիոնավոր մարդկանց միասնական կամքը։

Պետք է, վոր Կոմյերիտմիությունը մանր գործերում, ինչպես և խոշոր գործերի մեջ որինակ ցույց տա։ Հանուն մաքրության, հանուն գրագիտության մղվող պայքարում՝ ամենուրեք առաջինը պետք է լինեն կոմյերիտականները։ Իրենց արարմունքներում նրանք պիտի առաջնորդվեն կոմունիստական բարոյականությամբ, վորի համաձայն՝ լավ է այն բոլորը, ինչ վոր նպաստում է բանվոր դասակարգի շահերին, վատ է ու վնասակար այն, ինչ վոր խոչընդոտ է հանդիսա-

նում մեր առաջխաղացմանը դեպի կոմունիզմը։
Իլյիչի ամեն մի միտքը թափանցում էր մեմ
սրտերի մեջ։

Մենք բոլորս ուզում էինք դառնալ ապա-
գայում լավ կոմունիստներ, կոմունիզմի որինա-
կելի մարտիկներ։ Ո՞վ կարող էր ավելի լավ
խորհուրդ տալ, քան կոմունիստների կուսակցու-
թյունը ստեղծած, նրան հիմքից կառուցած Իլ-
յիչը, թե ինչպես կարելի չէ դառնալ լավ կո-
մունիստ։

ԴԵՊԻ ԽՍՀՄ. ՃԱԿՍՏԸ.

Յերրորդ համագումարից յես արդեն բանակ
չդարձա։

Պատերազմը վերջացել էր ու ինձ բաց թո-
ղին խաղաղ աշխատանքի։ Քանզված, աղքատա-
ցած, ավերակներով ծածկված ծառացավ մեր
աչքերի առաջ յերկիրը քաղաքացիական ծանր
կռվից հետո։ Մտածելն անգամ ավելորդ էր, թե
այդ վիճակի մեջ յերկիրը կարող է կիրառել
կոմունիզմը։ Պետք էր նախ և առաջ ազատվել
աղքատությունից, բուժել վերքերը, ուժ հա-
վաքել։

Յես ընկա խուլ ծայրագավառը։ Կոմյերիտ-
միությունը դեռ նոր էր արմատներ գցում տե-

ղական յերիտասարդության զանգվածների մեջ։
Հենց սկզբից պետք էր աշխատանքի լծվել։ Իմ
գալուն շատ ուրախացան ու իսկույն վորոշեցին
ինձ ոգտագործել ամեն կերպ։ Ինձ առաջարկե-
ցին կազմակերպել բջիջ գյուղատնտեսական մե-
քենաների գործարանում, ուր կային մի քանի
հարյուր պատանիներ ու յերիտասարդներ և ուր
անհրաժեշտ էր աշխատանքը կարգի գցել։

Յես ուրախությամբ համաձայնվեցի։

Գործարանում ինձ սկզբում ընդունեցին ան-
տարբեր։ Յես լսեցի, ինչպես մի մրոտված յերի-
տասարդ ասում էր մյուսին, վորը քրտնաթոր
քարշ էր տալիս մի հսկայական յերկաթե ձող։

— «Նոր ճառախոս է յեկել։ Ժողով պիտի
հրավիրե, ելի զրույցները կսկսվեն»։

Սակայն, ժողովին գործարանային ճաշարանը
լեփ-լեցուն էր։ Լեցրել էին նստարանները, պինդ
սեղմված իրարու, բարձրացել էին պատուհան-
ների վրա։ Առաջարկեցի նախագահ ընտրել սկզբ-
բում լուռ էյին, բայց քիչ հետո սկսեցին, իրար
ընդհատելով—

— «Պետրոսի՛ն, Մարտինի՛ն, Սերգոյի՛ն, Գրի-
գորի՛ն»։ Այնպիսի աղմուկ-ղաղմաղալ բարձրա-
ցրին, վոր հազիվ հաջողվեց հանգստացնել։ Ըն-

արվեց Սերգոն, մի աչքը կույր, բայց շատախոս, հանաքչի ու զարմանալի հնարագետ մեկը։ Տղերքը սիրում էլին նրան այն հանաքների համար, վորոնցով նա համեմում եր գործարանում տեղի ունեցած ամեն մի դեպք։ Պատմում են, վոր հետագայում, բանֆակում սովորելիս, նա սկսել է բանաստեղծություններ գրել, վորոնց թվում յեղել են բավական հաջողները։ Այն ժամանակները նա ոժտված եր մի ընդունակությամբ՝ յուրաքանչյուր վրիպումի համար մարդու շինքին կպցնել վորեւ մականուն, վոր այնուհետեւ ել վոչ մի խոզանակով չեյիր սրբի։

ՄԵԶ ԻՆԶՈՒՒ ՅԵ ՊԵՏԲ ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Առաջին խոսքը ստացա, իհարկե, յես։ Սկսեցի գեկուցումը բավական հեռուններից։

Հարցնում եմ տղերանց՝

— «Ձեր ակումբում դասախոսություններ լինում են»։

— «Վո՛չ։— պատասխանում են խմբովին,— բացի անցյալ տարվա դասախոսությունից խոլերայի մասին, ել չի յեղել»։

Մի այլ հարց եմ տալիս՝

— «Իսկ տասնըվեց-տարեկանները ձեզ մոտ քանի՞ ժամ են աշխատում»։

Դարձյալ սկսեցին իրար յերեսի մտիկ տալ ու ինչ վոր փսփսալ, բայց նախագահը ընդհատեց նրանց՝

— «Ձանագան է լինում։ Կան, վոր ութը ժամ են աշխատում, բայց կան և արտակարգ աշխատողներ»։

Տեսնում եմ, վոր գործս լավ է գնում. առանց կազմակերպության՝ տղերանց գործերը հաջող չեն ընթանում։ Դարձյալ հարցնում եմ, բայց արդեն ավելի աշխույժ՝

— «Իսկ ո՞վ է ձեր շահերի պաշտպանը գործարանային կոմիտեյում»։

Այստեղ ինձ ծիծաղի վերցրին։

— «Ասում ես — գործկոմում։ Մեզ գործկոմում համբալներ են կոչում — ահա թե ինչ»։

Հետախուզումը կատարեցի, թշնամու գորամասերի դատավորումը պարզեցի, այժմ կարելի է գրոհ տալ։

— «Ուզո՞ւմ եք, — ասում եմ, — վոր ձեզ դասախոսություններ կարդան, վոր խմբակները աշխատեն։ Ուզո՞ւմ եք, վոր ձեր աշխատանքի ժամերը լինեն մեր որենքներին համաձայն։ Ուզո՞ւմ եք, վոր ձեր գործարանին կից լինի աշակերտական դպրոց։ Ուզո՞ւմ եք այդ բոլորը»։

— «Ուզում ենք, ուզում ենք» — պոռագին։

Յերևում եր, վոր ամենահիմանդ տեղերին
եյի կպել:

— «Դե վոր այդպես ե,—ասում եմ,—մնում
ե ձեզ կազմակերպել կոմյերիտական բջիջ: Իհարկե
ձեր առաջին պաշտպանը պրոֆմիությունն ե:
Բայց ո՞վ պետք ե լինի մղիչը, խթանը: Դուք
տեսե՞լ եք մղիչ. յերբ շոգեկառքը չի կարողա-
նում զնացքը լեռն ի վեր բարձրացնել, զնացքի
պոչին կցում են ելի մի շոգեկառք, վորպեսզի
զնացքը յետևից հրի. այդպիսով զնացքը մագլ-
ցում ե լեռն ի վեր: Նույնը և ուսման մեջ: Ահա
աճում-մեծանում եք դուք. կմեծանաք—ի՞նչ
պիտի իմանաք: Դպրոց ե հարկավոր: Ուրեմն
դարձյալ մղիչ ե անհրաժեշտ: Յեվ կամ պետք
կլինի պաշտպանել խորհրդային իշխանությունը:
Ո՞վ պիտի ոգնե ձեզ պարզելու, թե ինչպես նրան
ոգնել, ինչպես պաշտպանել: Քանի վոր դու բան-
վոր ես, դու պետք ե իմանաս, թե ով ե քո
թշնամին ու ով ե բարեկամդ: Քանի վոր դու կու-
զես ավելի լավ կյանք,—դու պետք ե իմանաս
նրան ստեղծելը: Վորտե՞ղ կարող եք դուք սովորել
այդ բոլորը: Միայն կոմյերիտմիության մեջ»:

Տեսնում եմ, տղերքը լսում են ուշադրու-
թյամբ:

Հանկարծ բարձրանում ե մեկը ու ասում,
ձեռները պարզելով—

— «Ինձ ել, ինձ ել գրի: Համաձայն եմ կոմ-
յերիտական դռնալ, վորովհետև, հիրավի, այլ
յեղ չկա: Հեքիաթի մեջ անգամ ասված ե՝ մի
հատ ձողիկը ամեն մարդ կկոտրի, իսկ վոր միա-
սին կապես—ձեռները կմաշե կոտրել ցանկա-
ցողը»:

Նրան հետևեցին և ուրիշները: Թերթը, վոր
հետո եյի վերցրել ցանկացողներին արձանագը-
րելու համար, ամբողջովին լեցված եր, մի մասը
արձանագրվեց առանձին թերթիկի վրա:

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄԸ.

Կոմյերիտմիության ամենագլխավոր ու հիմ-
նական խնդիրն ե—փոխարինողներ պատրաստել
նրանց, ովքեր ներկայումս կառուցում են. փոխա-
րինողներ տալ կոմունիստներին: Իսկ լավ կոմու-
նիստ լինելու համար կոմյերիտականներին պետք
ե ամենից առաջ գիտություն: Հենց այդ պատ-
ճառով իմ առաջնակարգ հոգան եր իմ սանիկ-
ների՝ կոմյերիտմիության շեմքը նոր վտար դրած
տղերանց ուսման գործը կարգի գցելը:

Ժողովից հետո նրանք կպան ինձ, ինչպես
ձանճերը մեղրահացին, զանազան հարցերով:
Ամեն մեկը ուզում եր թարմ մարդու առաջ իր
միտքը պարզել:

— «Ի՞նչ բան ե խորհրդային Իշխանությունը» — հարցնում ե մեկը:

— «Ինչո՞ւ մեզանում մասնագետները մեծ ռոճիկ են ստանում» — զարմանում ե մյուսը:

— «Ե՛, տղերք, — ասում եմ, — ձեզ պետք ե անսլատճառ քաղաքագիտությամբ պարապել, թե չե դուք ինձ կհոշոտեք ձեր հարցումներով»:

Ասված ե ու արված: Հենց վոր չորեքշաբթին հասնում ե, յերեկոյան տղերքը հավաքվում են գործարարանի գրասենյակում: Նստոտում են զանազան սենյակներում, մի սենյակում չեն տետեղավորվում, ու սկսվում են զրույցները: Զրուցում ենք նրանց հետ յիս ու ելի յերկու ընկեր, վոր ինձ ռզնության են ուղարկված, զանազան նյութերի շուրջը: Թե ինչու բանվորները կռվում են բուրժուաների դեմ, ինչո՞ւ խորհրդային Իշխանությունը կոչվում ե բանվորա-գյուղացիական, ովքե՞ր են կոմունիստները, — նյութ շատ: Յերբեմն այնչափ տարվում եյին զրույցներով, վոր ելեքտրական լապտերը սկսում եր թթթել՝ — ուշ ե, լույսը շուտով կհանգի:

Մի որ պատահեցի տղերանց՝ գործարանային ընթերցարանի դռանը:

— «Ի՞նչ եք կարդում» — հարցնում եմ:

Վերցրի գրքերը, տեսնում եմ՝ փուչ, զատարկ բաներ են բոլորը: Մտածում եմ՝ պետք ե ող-

նել: Գնացի գրադարանապետի մոտ, պայմանավորվեցի: Հետևյալ որը տղերքը գալիս են գրքերը փոխելու, իսկ պատին արդեն պլակատ ե կպցրած — «Գրքեր, վոր կկարդաս հայճույքով ու ոգուտով»: Գրադարանում մենք ընտրեցինք այն գրքերը, վորոնց մեջ նկարագրված ե աշխատավոր մարդկանց կյանքն ու կռիվը, և ցուցակ կազմեցինք: Ու ի՞նչ եք կարծում: Մի անգամ վոր այդ գրքերը ձեռներն ընկավ, այնուհետև միայն այդ գրքերն եյին պահանջում:

Սակայն, իսկական տոնը մեզ համար այն որն եր, յերբ մեզ հաջողվեց ծննդյան նախորդակին գործարանային ճաշարանում դասախոսություն սարքել: Դասախոսությունը կոչվում եր «Հրով ու սրով», իսկ մոգական լապտերը տեղն ու տեղը ցույց եր տալիս նկարներ, վոր պատկերացնում եյին դասախոսի արծարծած մտքերը: Դասախոսը պատմում եր, թե վորպիսի արյունոտ պատմություն ունի ներկայիս քրիստոնեական կրոնը: Մոգական լապտերի պատկերները ցույց եյին տալիս տանջանքի գործիքները, վորոնցով չարչարում եյին կարծեցյալ վհուկներին, խարույկչարում եյին կարծեցյալ վհուկներին, իսկ նրանց, վոր հանգչնում եյին վեճի բռնվել քահանաների ու վարդապետների հետ: Գործարանի պահապանը, վոր մի սպիտակահեր, առաքինի ծերուկ եր,

շատ խիստ վրդովվում եր. — խոսքը կաթուղիկ յեկեղեցու մասին երևում է թե ուղղափառ: «Կաթուղիկները մեզ համար որինակ չեն. ուղղափառները այդպիսի բաներ չեն անում»: Բայց յերբ դասախոսը սկսեց պատմել աղանդավորների հալածանքների մասին ցարերի որով, մեր ծերուկը լռեց:

Ամառը մեր գործերը ավելի ևս լավ ընթացան: Կիրակիները մենք հաճախ գնում էինք դաշտ կամ անտառ: Յերբեմն նավակ էինք նրստում ու լողում դեպի կանաչ կղզիները: Այնտեղ հավաքում էինք թիթեռներ, մողեսներ, միջատներ, արոտներ ու լսում էինք յերիտասարդ ուսուցչի (վորնոր սկսել երդաս տալ գործարանային-աշակերտության դպրոցում) պատմվածքները բնության կյանքից:

Ժողովներին մենք քննում էինք գլխավորապես գործարանի առօրյա կյանքի հարցերը:

Յուրաքանչյուր հարցի շուրջը արտահայտվում էին մի քանի տասնյակ տղաներ:

Տրված է, որինակ, աշխատանքի պահպանության հարցը. իսկույն Մարտինը խոսք ե խընդրում — «Ահա մեր ներկայացուցիչը աշխատանքի պաշտպանության մեջ ուժեղ ներկայացուցիչ է: Ապա ինչո՞ւ փականագործական համքարում մինչև այժմ ել կտուրը կաթում է: Սա արդեն դառ-

նում է մշտական անփութություն և վոչ թի աշխատանքի պաշտպանություն»:

Մարտինին հետևում են մյուսները: Սկսում են մանրույթներից, բայց նրանցից անցնում են մեծ հարցերին, գործարանի ու ամբողջ յերկրի առաջ ծառացած ընդհանուր խնդիրներին: Իսկ բլիշի ներկայացուցիչները գործարանային կոմիտեյի զանազան հանձնախմբերում արդեն խոսում էին վոչ միայն յերիտասարդական գործերի մասին, այլև շոշափում էին ընդհանուր բնույթ կրող հարցեր: Պատահում է ինձ գործարանային կոմիտեյի նախագահը և ասում. — «Լավ է, կոմիտեյիտականները աճում են: Նիստերին յերբեմն մեծերից լավ են խոսում, ըստ եյության են արտահայտվում»:

Այդպես, քայլ առ քայլ առաջ եր գնում մեր կոմիտեիտական ուսումը: Քաղաքագիտությունը բերանացի արին, վորպեսզի անկուսակցականների առաջ չկարմրեն, յեթե վորեւ հարցով դեմեն, և վորպեսզի հենց իրենք ել լավ ըմբռնեն շրջապատի կյանքը: Մյուս գիտություններին ևս մոտեցան և ամեն տեսակի հավատն առ աստված, արքայություն, դժոխք, սատանաներ ու հրեշտակներ միանգամայն արմատախիլ արին իրենց գլխից: Աշխատանքի մեջ մի քիչ կոկվե-

ցին, սովորեցին ոգնել կուսակցութեանը նրա գործերի մեջ:

ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՆ Ե.

Շուտով ինձ հաջողվեց իրականացնել և մի այլ խոստումս, վոր արել էյի տղաներին: Յերբ մենք կազմում էյինք Կոմյերիտիութեան բջիջը, յերիտասարդ բանվորներ իրավունքները խախտված էյին անխղճորեն: Տղերքը աշխատում էյին նույն չափ, վորքան և հասակավոր բանվորները, ու բացի դրանից, կատարում էյին ուժերից վեր աշխատանք: Վարպետները բոլորովին չէյին հոգում նրանց ուսման մասին ու դարձրել էյին նրանց մի տեսակ բանբերներ (գետ ու դեն վագոններ):

Բջիջը անմիջապես կռվի մտով վարպետներին ու վարչութեան հետ: Գործկոմը, խելքի ընկնելով, նրանց ոգնութեան հասով ու հաղթութեանը տարված եր: Պատանիները սկսեցին աշխատել վեց ու չորս ժամ: Այժմ, ինձ հանդիպելիս, նրանք խորամանկորեն աչք էյին անում, իբրև իրենց համախոհին: Մինչ այդ նրանք բոլորովին չեն ել իմացել, վոր ըստ Խորհրդային որենքների նրանք պետք ե աշխատեն այդքան ժամ:

Սւժերից վեր աշխատանքից նույնպես միանգամայն ազատվեցին: Վարպետները, վոր ընտելացել էյին տղաներին բանեցնելուն, սկզբում մի քիչ վնթվնթացին, բայց շուտով ստիպված յեղան հաշտվելու անխուսափելիութեան հետ: Մի բան միայն մտահոգութեան եր պատճառում ինձ բավական յերկար ժամանակ — գործարանային աշակերտութեան դպրոց հիմնելու խնդիրը: Հարուստ փորձառութեան ունեցող հին բանվորները աստիճանաբար դուրս են գալիս շարքերից: Նրանց փոխարինողները պետք ե լինեն նույնքան բանիմաց ու պատրաստված: Բացի դրանից, մենք չենք ուզում, վոր մեր բանվորները գիտենան միմիայն իրենց դազգյահը ու այլ բանի մասին գաղափար չունենան: Հարկավոր են այնպիսի դպրոցներ, վոր պատրաստեն բանվոր-քաղաքացիներ:

Հենց այդպիսի դպրոց ե գործարանային աշակերտութեան դպրոցը:

Յես հարկադրված յեղա հաճախել տասնյակ զանազան նիստեր, մինչև վոր հաջողեցրի այդ գործը: Հիմնական խոչընդոտը միջոցների սակաւն եր: Բոլոր հիմնարկներում ինձ ընդունում էյին սիրալիր — «Ուզում եք ֆարգավուչի դպրոց հիմնել: Հարկավոր, ոգտակար գործ ե»:

Իսկ յերբ բանը փողին եր հասնում, հուսա-հատորեն թոթվում էյին ուսերը:

— «Ուրախ կլինեյինք ողնելու, բայց առանց այդ եւ տեղական բյուջեն խեղդում ե մեզ: Այն-
չափ սահմանափակ են մեր միջոցները, վոր ամեն
ամիս կարկատաններով ենք զբաղվում, մեկից
խլում, մյուսին տալիս»:

Բայց վերջիվերջո հաջողվեց: Մեր դպրոցի
հարցը արժանացավ նահանգական կենտրոնի
ուշադրութեանը. միջոցներ բաց թողին. սկսվե-
ցին հարյուրավոր նոր հոգսեր— շենք գտնել, կա-
հավորել այն, ուսուցիչներ հրավիրել:

Վերջապես դպրոցը բացվեց: Յես վողջունցի
կոմյերիտական բջիջի անունից և, խոստովանում
եմ, հպարտանում եյի յերախտիքով: Այժմ ել,
յերբ պատահում ե ինձ լինել այդ տեղերում,
զգում եմ մի արտասովոր բավականութիւն՝
այդ դպրոցի աշակերտներին տեսնելիս, իմ ստեղ-
ծած դպրոցի:

ՄԿՏԻՎ ՅԵՐԻՏԱՍՍԱՐԴՆԵՐԸ.

Ճիշտն ասած, յերբ ասացի «իմ ստեղծած»—
դա արդեն պարծենկոտութիւնն եր: Դպրոց չեր
բացվի առանց մի շարք տղաների, վոր առաջին
կարգերում եյին կանգնած: Դրանք ամենից ավելի
աչքաբաց ու շարժուն կոմյերիտականներն եյին՝
բջիջի ակտիվը: Նրանցից շատերը արդեն կուսակ-

ցութեան շարքերումն են և արդեն դառել են
կոմունիստներ: Նրանց փոխարեն այժմ աշխա-
տանքը դեկավարում են ուրիշները, վորոնք գուցե
նրանց հետ միաժամանակ են մտել Կոմյերիտ-
միութեան շարքերը, բայց վորոշ ժամանակ չեն
լծվել աշխատանքի: Միանգամից չեն ստեղծ-
վում ակտիվիստներ:

Վերջիվերջո ամեն մի կոմյերիտական պետք
ե լինի ակտիվ, գործոն: Ամեն մի կոմյերիտա-
կան պետք ե ունենա իր աշխատանքը, վոր հանձ-
նարարում ե նրան Միութիւնը և վորի համար
նա պատասխանատու յե: Միայն այդպիսի կոմ-
յերիտականը կկարողանա այնչափ պատրաստվել,
վոր դառնա լավ կոմունիստ:

Գ Յ Ո Ւ Ղ Ը.

Սակայն, քաղաքի Կոմյերիտմիութիւնը կոմ-
յերիտական ընտանիքի կեսն ե միայն:

Դեռ նոր եյի յես կարգի գցել իմ բալիկին—
գլուղաստեօսական մեքենաների գործարանի
բջիջը,—ինձ կանչեցին դավառական կոմիտե:
Գնացի, բարեկեցի. իսկ ինձ համար արդեն գոր-
ծողղում եյին պատրաստել՝ գնալ գյուղ, գյու-
ղական բջիջներին ոգնութեան:

Գնացք նստեցի. շառաչեցին անիվները, ճրմ-
րան քամին աղմկեց պատուհանների յետեր: Շարժ-
վեցին վագոնները: Պատուհաններից յերևում եր
սովորական ձմերային սլառները—անծայր ձյու-
նապատ դաշտեր, ձյունային հանդերձներով զար-
դարված անտառներ, ձյունածածկ խրճիթներ,
վորոնց ծխնելույզներից ծորում եր ծուխը բա-
րակ թելով: Կեսորին յես արդեն կայարանում
սակարկում եյի մի գյուղացու հետ, վոր իր
փայտե սահնակով տուն եր վերադառնում հենց
այն գյուղի մոտով, վոր յես ընտրել եյի առա-
ջին այցելության համար:

Սառնամանիքը սաստկանում եր ու յես
ստիպված եյի, տաքանալու համար, կես ճամ-
բան վազել, ցատկոտելով սահնակի յետևից:

ԿՈՒՆԱԿՆԵՐԸ, ԶԲԱՂՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻՔ ՈՒ
ՄԻՋԱԿՆԵՐԸ.

Կառապանիս հետ անմիջապես տաք զրույցի
բռնվեցի: Առաջինը նա սկսեց, հարցնելով, թե
ո՞ւր եմ գնում, ինչո՞ւ, մի խոսքով՝ բանավոր
հարցաթերթ տասնյակ շեշտակի, զահլա տանող
հարցերով: Ստիպված եյի պատասխանելու.

— «Ուրեմն կամսամո՞ւլ ես,— դարձավ դե-
պի ինձ խոսակիցս, շփելով իր սառած բեխերը.—

կամսամոլին մենք համակրում ենք, մենք — չքա-
վորներս: Բայց այստեղ նրան չեն համակրում»:

Յես հետաքրքրվեցի: Հարցնում եմ՝ ինչո՞ւ չեն
համակրում, ինչի՞ց ե սկսվել այդ չհամակրելը:
Պատասխանում եր հաճույքով. յերևում եր, վոր
արտաբերում ե վաղուց ի վեր իրեն զբաղեցնող
ու հուզող մտքերը:

— «Արի տես, թե ինչ տեսակ բան ե ստաց-
վում: Կուլակի մասին, վորը բանվոր ունի ու
մյուսներից ել հյուժ ե ծծում, խոսելը ավելորդ
ե: Նրա համար կամսամոլը նույնն ե, ինչ վոր
խոնկը՝ սատանայի համար: Իսկ միջակ գյու-
ղացին—նա լուրջ ու գործնական ե: Նա դեմ
չե, բայց նա գործ ե սիրում: Տնտեսությունից
մի բան ցուցադրեցեք և վոչ թե անվերջ ժողով-
մի բան ցուցադրեցեք և վոչ թե անվերջ ժողով-
ներ ու խոսակցություններ, խոսակցություններ
ու ժողովներ: Զբավորներն ել թեև այնքան ել
բավական չեն, բայց և այնպես տեսնում են,
վոր կամսամոլը իրենց շահերի պաշտպանն ե,
ուստի և համակրում են. այն ել ասեմ, վոր կոմ-
սոմոլի մեջ ամենից ավելի հենց այդ չքավոր-
յերի տասարդությունն ե: Իսկ յեթե կամսոմոլ-
ները գործով զբաղվեյին, բոլորովին այլ պատ-
կեր կստացվեր: Այ, վերցնենք թեկուզ հարևան
գավառակը: Գյուղացիական տնտեսության խմ-
բակ են սարքել, թե ի՞նչպես կարելի յե առանց

մաղթանքի բերք ստանալ. ցանքսի, սերմանման, տափանման մասին են խոսում: Փորձի համար մի փոքրիկ հողամաս են վերցել ու, իսկապես, բերքը շատ ավելի հաջող եր, քան հարևան գյուղացիների մոտ: Պարզ ե, վոր այժմ այդ գյուղացիութունը գովաբանում ե կամսամոլներին»:

— «Ապա կուլակները, — հարցրի յես, — նրանք ել այնտեղ փոխեցին իրենց վերաբերմունքը դեպի կոմյերիտմիութունը»:

— «Վորտեղից. նրանք ատամներն են կրճտեցնում: Պարզ ե — այժմ կամսամոլները խորհրդից ել, կոոպերատիվից ել նրանց կվռնդեն»:

ՄԻ՝ ՀՐԱՄԱՅԻՐ, ԱՅԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՐ.

Ճիշտ ժամանակին հասանք: Անմիջապես դատ գյուղական բջիջի քարտուղարին: Կեղտոտ, մանկական աղմկով լի խրճիթում թեյ եր խմում կոտրած պնակից. հրավիրեց ինձ ևս հետևելու իրեն.

— «Տաքացի՛ր, ընկեր, ճամբին մրսած կլինես, իսկ հետո կգնանք ընթերցարան — յերեկույթի»:

Տաքացանք ու գնացինք: Ճանապարհին պատահող գյուղացիները ճամբում եյին մեզ խոժոռ հայացքներով: Այդ հանգամանքը իսկույն աչքիս խփեց:

— «Գեղ այստեղ այնքան ել չէ՞ն սիրում» — հարցրի:

Տղան, շլիլած, շարժեց գլուխը: Յերևում եր, վոր այդ հանգամանքը նրան ել շփոթեցնում ե.

— «Անբավական են: Չե՞ վոր հասարակական գործերով հաճախ ստիպված եմ նրանց սեղմել: Կսլոռաս, կհրամայես, — նրանք ել փքվում են»:

Խրճիթ-ընթերցարանը գրեթե դատարկ եր: Մի քանի ջահել տղերք ման եյին գալիս աննպատակ ու յերկու աղջիկ քրքշում եյին, հեռավոր անկյունում սեղմված:

— «Հասակավորները լինո՞ւմ են ձեզ մոտ» — դարձյալ դիմեցի բջիջի քարտուղարին:

Նա ավելի ևս շփոթվեց: Անկապ պատասխանից կարելի յեր հասկանալ, վոր խրճիթ-ընթերցարանում լինում ե միայն յերիտասարդութունը, իսկ հասակավորները — «տգետ են, ընթերցարանը չեն սիրում»:

ԹԵ ԽՆՉՊԵՍ ՉՊԵՏԻ Ե ԱՇԽԱՏԵԼ.

Այն բջիջը, վոր իմ ճամբին առաջինը հանդիպեց ինձ, շատ վատն եր: Վոչ թե տղերքը փչացած եյին ու չեյին ուզում վոր աշխատանքը կարգին ու հաջող ընթանա, այլ ուղղակի չը գիտեյին, թե ինչ կերպ տանեն աշխատանքը: Հա-

սակավոր գյուղացիներին փախցրել էյին խրճիթ-
ընթերցարանից. կռվել էյին ուսուցչուհու հետ
սոսկ այն պատճառով, վոր նա հրաժարվել էր
մի ինչ վոր ներկայացման մասնակցել. փո-
խանակ գյուղացիներին համոզելու—հրամայում
էյին: Այդորինակ աշխատանքի դառն պտուղ-
ները շատ շուտով յերևան յեկան: ԲՆԻՆՆ չէր
աճում, նոր անգամներ չէյին գրվում. գյուղա-
ցիությունը խուսափում էր բՆԻՆՆից: Կուսակցու-
թյանը վոչ մի ոգնություն բՆԻՆՆ, իհարկե, չէր
հասցնում: Ընդհակառակը, անտեղի արարքներով
նա միայն չարացնում էր գյուղացիներին:

Յերկար ժամանակ չարչարվեցա յես անհա-
ջող կոմյերիտականների հետ, վորպեսզի հասկա-
ցեմ իրենց գործնեյության անճոռնիությունը:
Սկզբում նրանք առարկում էյին իմ պատճառա-
բանությունների դեմ:—«Ինչպե՞ս թե. չե՞ վոր
հարևան բՆԻՆՆ-ըում նույնն է կատարվում: Մի-
այն Կլիմուխինի գավառակում քո ասած ձեռք
են աշխատում, բայց նա ուրիշ գավառակ է, իսկ
մեզանում այլ կարգեր են տիրում»: Բայց՝ կաթիլը
քար է ծակում: Դժվարությամբ, բայց և այն-
պես համոզեցի նրանց, ինքս ել վորոշեցի ան-
պատճառ լինել Կլիմուխինի գավառակում: Պարզ-
վեց, վոր այդ գյուղը կես վերստի վրա յե գրտն-
վում: Այնտեղի գյուղացիներից մեկը, վոր իր բա-

րեկամի հարսանիքին եր յեկել ու այժմ, մի քիչ
զինով, ուստի և բարյացակամ, տուն եր վերա-
դառնում, համաձայնեց տանել ինձ ձրիաբար:

— «Գուցե մի քանի կռվել նվիրես ծխախոտի
համար»:

ԿԼԻՄՈՒԽԻՆԻ ԳԱՎԱՌԱԿՈՒՄ.

Ինձ ընդունեցին մեծ ուրախությամբ: Քա-
ղաքից շատ սակավ են այցելում նրանց, իսկ
նոր, թարմ մարդուն կարելի յե լավ ոգտագոր-
ծել: Խրճիթում, ուր ինձ տեղ էյին հատկացրել,
նեղվածք եր, վորովհետև մի խումբ տղաներ ու
աղջիկներ յեկել էյին ինձ լսելու:

Բայց ինձ ավելի զբաղեցնում էյին նրանց
պատմածները:

— «Ինչպե՞ս ենք աշխատում,—կրկնեց իմ
հարցը մի բարձրահասակ յերիտասարդ, վորի
վերին շրթունքին հազիվ նկատելի յեր աղվա-
մազը:—Աշխատում ենք մեր ուժերի հնարավո-
րության չափ: Ահա—ուսուցիչը մեզ լավ ոգ-
նում է. թե խրճիթ-ընթերցարանում և թե՛ գյու-
ղատնտեսական խմբակում նա մեր առաջին դե-
կավարն է: Նա Կարմիր բանակում է ծառայել
ու այս կամ այն կուսակցականից պակաս չե:
Ինչպես են վերաբերում գյուղացիները: Դե՛,

ինչպես վերաբերվեն. չե՞ վոր մենք ինքներս ել
գյուղացիներ ենք: Դե, իհարկե, գալիս են յեր-
բեմն այս կամ այն հարցով, վորովհետև մեր
տղերքը գիտակից են, թերթեր են կարդում: Ահա
մերոնցից մեկին գյուղխորհուրդ ընտրեցին. կոո-
պերատիվում նույնպես կոմյերիտական ե աշ-
խատում. նրանց ընտրեցին հոժարակամ, առանց
վորեք ստիպման»:

— «Ուրեմն վոչ մի անհամաձայնություն չկա՞»:

Տղան մտասուզվեց մի քանի ակնթարթ.

— «Ձե՛, վոր եղպես ասեմ — խաբած կըլի-
նեմ: Անհամաձայնություն կա ու այն ել այն-
պիսի, վոր գործը քիչ ե մնում սպանության հաս-
նի: Բայց ո՞ւմ հետ: Այնպիսի գյուղացիների,
վոր ավելի շուտ առևտրականներ են: Նրանք կոմ-
յերիտականներին ատում են: Մեր պատի թերթը
քանի՞ անգամ պոկել են ընթերցարանի մոտի
տախտակից, իսկ թերթերում գրողներին սպառ-
նացել են թակել: Քաղաքի թերթին թղթակցող
մեր տղաներից մեկի վրա հարձակվել էյին զիշե-
րով ու գլուխը ջարդել»:

ԳՐԱԳԻՏ ՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՏՐԱԿՏՈՐ.

Հետևյալ որը յես ներկա էյի հասակավորների
պարապմունքին: Պարապում էյին և՛ միջուկա-

վոր գյուղացիները, և՛ գյուղական ծանր կյան.
քից վաղաժամ պառաված գեղջկուհիները: Ու-
սուցիչը սովորեցնում եր կարգալ ու նրանք ար-
դեն կարողանում էյին կարգալ —

— «Մենք ստրուկ չենք»:

Յերբ աշակերտները խմբովին կարգացին այդ
խոսքերը, ուսուցիչը անմիջապես դիմեց ամենից
առաջը նստածին —

— «Դե՛, կարգալը՝ կարգացիք, իսկ ի՞նչ ե
նշանակում այդ»:

Ու աշակերտը, առանց մի ըսպե անգամ
շփոթվելու, սկսեց պատմել ներկա կարգերի ու
ցարական ժամանակների տարբերության մասին,
այն ժամանակների, յերբ կալվածատերերը կարող
էյին իրենց ցանկացածի չափ այսպանել գյու-
ղացիներին, յերբ գյուղացիները հող չունէյին,
իսկ կալվածատերերը իշխում էյին հազարավոր
ղեսայառիններին:

Յերբ մենք խրճիթ էյինք վերադառնում,
հրապարակում, հրդեհաշեջ մեքենայի մոտ գյու-
ղական մի մեծ ժողով եր հավաքված: Մո-
տեցանք: Խոսքը, ինչպես պարզվեց, տրակտոր
ձեռք բերելու մասին եր. հարցը բարձրացրել
էյին կոմյերիտականները:

— «Տրակտորը, իհարկե, անհրաժեշտ ե,—
հաստատում եր մի թխադեմ, բեխավոր գյուղացի:

Ահա, հարեան Կլիմովկայում նույնիսկ ելեք-
տրականութիւն են անցկացրել խրճիթներում,
իսկ մենք շարունակում ենք տանջվել մեր պա-
պենական արորով: Կոմյերիտականները ուղիղ
են ասում: Մեկ մտածեցեք, թե վորքա՞ն ձի-
յերի կփոխարինի տրակտորը»:

Դեռ յերկար վիճում եյին գյուղացիները, բայց
վոչ այն մասին, թե պե՞տք է, արդյոք, տրակ-
տորը: Վիճում եյին, թե արդյոք վո՞րտեղից ավելի
հարմար է տրակտոր գնելը, ի՞նչ պայմաններով
ու ի՞նչ կերպ միասին ոգտագործել այն:

ԿԱՊԸ ՔԱՂԱՔԻ ՀԵՏ.

Տանը՝ իմ տանտեր-կոմյերիտականը յեր-
կար ժամանակ խոստովանում եր իր կոմյերի-
տական անհաջողութիւնները: Ամենահիմնական
պակասը այն է, վոր գյուղում շատ սակավաթիվ
են բանիմաց, գիտակից մարդիկ: Այս կետում
ոգնութիւն է հարկավոր: Հայտնի յէ, վոր գյուղը
առանց քաղաքի առաջ չի գնա: Քաղաքը պետք
է ոգնի գյուղին վոտքի կանգնելու: Այդ գոր-
ծում առաջին դերը պետք է խաղան քաղաքի
կոմյերիտականները. նրանք պետք է ոգնեն
գյուղական յերիտասարգութեանը լուսավորվելու,
ուղիղ ճանապարհ դուրս գալու: Կոմյերիտիու-

թյան քաղաքային մասը պետք է գյուղական
Կոմյերիտիութեան առաջնորդը դառնա:

Յերբ հեռանում եյի Կլիմովկայի գավառա-
կից, տրամադրութիւնս բարձր եր: Այստեղ կոմ-
յերիտականները իսկական առաջապահ շոկատ
եյին լուսավորութեան ու կուլտուրայի ճակա-
տում. իրենց որինակով նրանք վարակում եյին
միացած ամբողջ գյուղացիութիւնը: Բայց այ-
նուհետեւ յես այլեւս վոչ մի տեղ չպատահեցի
այդորինակ կարգին աշխատանքի: Գրեթէ բո-
լոր բշիջներ ի անհաջողութիւնը բացատրվում
եր աշխատել չիմանալով: Առանց քաղաքի ոգ-
նութեանը գյուղական կոմյերիտականները չափաի
կարողանան լուծել իրենց առաջ դրված խնդի-
րները:

ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆԸ ԽՈՒԼԻԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ԹՇՆԱՄԻ ՅԵ.

Մարտինը դիմավորեց ինձ կայարանում, վո-
րովհետեւ յես գրել եյի բշիջին, թե շուտով կվե-
րադառնամ.

— «Ախպե՛ր,— վողջունեց նա ինձ,— յերրորդ
օրն է, վոր եստեղ քո գալուն եմ սպասում: Քեզ
հետ զրուցելու մեծ կարիք ունեմ»:

Ճանապարհին Մարտինը ամբողջ ժամանակ
պատմում եր ինձ մեր բշիջի գլխին յեկած դժ-

բախտութեան մասին: Մի պոն ուր գործարանում կռիվ եյիղել ու այդ կռիւն մասնակցել են յերկու կոմյերիտականներ, վոր խիստ հարբած են յեղել: Մարտինը պնդում ե, թե այդ արարմունքով նրանք արատավորել են կոմյերիտմիութիւնը ու պետք ե անպատճառ վտարվեն նրա շարքերից: Մյուս տղերքը ուզում են նրանց ծածկել, ասելով, թե դեռ շատ ջանել են, առաջին անգամ են մեղանշել ու հեշտութեամբ կուղղվեն: Պետք եր այդ գործը քննել:

Մի ժամից յես արդեն բլիշի ժողովումն եյի: Մեղավոր տղերքն ել եստեղ եյին: Վոչ վոք չեր կարծի, թե դրանք են յեղել զալմաղալ սարքող ու խուլիգանութիւնն անողները: Նստած եյին լուռ, գլխիկոր, ասես մի ինչ վոր դաժան մահապատժի սպասելով: Բլիշի քարտուղարը մի քանի խոսքով պատմեց բանի եյութիւնը:

Յետեի կարգերից մեկը կանչեց.—

— «Դատարկ բաներ են»...

Ամբողջ ժողովը վրդովվեց ու աղմկեց, ինչպես մեր գետը փոթորկոտ յեղանակին:

— «Ինչպե՞ս թե դատարկ բաներ: Ել ինչո՞ւ յեն նրանք կոմյերիտական կոչվում: Խուլիգանութիւնն անելո՞ւ, կռի՞վ սարքելու համար: Պետք ե նրանց մի լավ դաս տալ, վորպեսզի ուրիշ անգամ այդպիսի ոյխններ չսարքեն»:

Մի կերպ տղերանց հանգստացրինք: Խոսքը տվինք իրենց, վոր արդարանան: Մեկը վեր կացավ տեղից, և մի առանձին բան չասաց:

— «Ել ի՞նչ արդարանալ... Հանցանքը պարզ ե, ուզում եք՝ ներեցեք, ուզում եք՝ գլխատեցեք»:

Մարդարը ծոցից մի ինչ վոր զիրք հանեց: Իլլիչի ճառն եր մեր յերրորդ համագումարում: Նա կարգաց այն կտորը, ուր Իլլիչը ասում եր թե կոմունիստական բարոյականութիւնը բանվոր դասակարգի կռիւն ոգնելու, հեղափոխութեանը ոգնելու մեջ ե կայանում:

— «Արդյոք հարբեցողն ու խուլիգանը քնատում ե հեղափոխութեանը: Անշո՞ւշտ: Նա խլում ե իր ուժերը ոգտակար գործից, նա խանգարում ե ուրիշներին այդ ոգտակար գործով զբաղվել: Կոմյերիտականը պետք ե սովորի. իսկ կարո՞ղ ե խուլիգանը լավ սովորել. իհարկե, վո՛չ»:

Ժողովը աղմկում եր, հալանութիւնն տալով ճառախոսին: Նա չեր ուզում թողնել խուլիգաններին իր շարքերում: Բանաձեի մեջ այսպես եր ասված— «Յերկու ձեղավորներին հա՛սարաւել խոսազույն հանդիմանութեամբ, նախազգուշացնելով, վոր կրկնութեան դեպքում նրանք կվսարվեն Կոմյերիտմիութեան շարքերից»:

Այդ յերկու տղաները ուղղվեցին, բայց մի ամսից մենք հարկադրված եյինք վտարել մի ուրիշին, վորը մեր վորոշումներից և վոչ մեկը սրտին մոտ չեր ընդունում: Նա չեր հաճախում ժողովները, անդամավճար չեր տալիս ու խուլի-գանություն եր անում անկուսակցականներից վոչ պակաս: Ամբողջ բջիջը, ամբողջ կոմյերիտ-միությունը չեն կարող թույլ տալ, վոր առանձին տղաներ նրա վորոշումների դեմ գնան: Չե՞ վոր այդ վորոշումները մտածված ու քննված են բազմակողմանիորեն. հենց այդ վորոշումներն են, վոր պետք ե ամեն կերպ ոգնեն կոմյերիտական-ներին դառնալ կոմունիստներ: Ով նրանց դեմ ե գնում—նա խախտում ե կարգապահությունը: Իսկ ի՞նչ ե կազմակերպությունը առանց կարգապահության, այսինքն՝ կազմակերպության բոլոր անդամների միասնական կամքի: Բանաստեղծը մի առակ ունի, վորի մեջ պատմում ե, թե ինչպեա խեցգետինը, կարապն ու գայլաձուկը ցանկացել են միասին սայլը տանել. բայց ցավը նրանումն եր, վոր ամեն մեկը գործում եր ըստ իր ցանկության ու հասկացողության—կարապը դեպի ամպերն եր ձգտում, խեցգետինը՝ յետ սողում, իսկ գայլաձուկը՝ դեպի ջուրը քաշում. այդ-

պիսի միահամուռ ջանքերի շնորհիվ «սայլը մինչև որս իր տեղումն ե»:

Իսկ կոմյերիտմիությունը լծվել ե մի հսկայական սայլի. այդ սայլի վրա նա պետք ե հասցնի յերիտասարդությունը մինչև կոմունիզմի ճիշտ ըմբռնումը:

Առանց կարգապահության այդ չեա անի:

ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆԸ
ՓՈԽԱՐԻՆՈՂՆ Ե.

Ձկա ընտանիք, ուր մեկ պակասավոր չլինի: Բայց մեր բջիջում այդպիսիները յերկու-յերեք եյին, վոչ ավել: Մյուս տղերքը պինդ մտածում եյին, թե ինչպեա յուրացնեն գրավիչ գիտությունները: Ահա թե ինչու նրանցից շատերը արդեն կուսակցության շարքերումն են, կոմունիստ են դարձել:

Իսկ այդ շատ կարևոր ե: Կուսակցությունը նույնն ե, ինչ վոր զինվորների շղթան կռվի դաշտում: Թշնամու գնդակները կարող են մեկը մյուսից հետո բացեր կազմել այդ շղթայի մեջ, մյուսներին հոգնածությունն ե ստիպում դուրս գալ շարքերից, բայց նրանց պետք ե փոխարինեն պահեստում գտնվածները. բացերը կծածկվին, շղթան կմնա նույնչափ գորեղ ու անընկճելի: Իսկ իր

համար Կոմյերիտմիությունը նույնպես փոխա-
րինողներ ե պատրաստում. այդ դուք եք՝ պիո-
ներներդ: Դուք մեծանում եք Կոմյերիտմիութ-
յան թևերի տակ. Կոմյերիտմիության արծար-
ծած մտքերին արյուն ու մարմին ե տալիս
ձեր աշխատանքը. ձեր առաջնորդները կոմյե-
րիտականներն են ու նրանք, մյուս կոմյերիտա-
կանների հետ միասին, մտածում են այն մա-
սին, թե ինչպես ավելի լավ ու կանոնավոր դարձ-
նեն ձեր աշխատանքը: Այնպես, ինչպես կոմյե-
րիտականները պիոներների մասին, կուսակցու-
թյունը հոգում ե Կոմյերիտմիության մասին:

Ահա, կուսակցության վերջին XIV համա-
գումարում ընկ. Բուխարինը, կուսակցության
ամենալավ աշխատավորներից մեկը, Վ. Ի. Լե-
նինի ամենամերձ աշակերտը, զեկուցում կար-
գաց Կոմյերիտմիության խնդիրների մասին: Բա-
նից դուրս ե գալիս, վոր կուսակցությանը լավ
փոխարինողներ պատրաստելու ու այդ գործի
մեջ ըստ հնարավորության ավելի յերիտասար-
գություն գրավելու համար այժմ, ավելի, քան
յերբեկից, պետք ե սովորել:

Սովորել՝ շրջապատի կյանքը հասկանալ: Նրա
մեջ կան շատ բաներ, վոր վիճաբանություն են
ծագեցնում: Մեր թշնամիները ասում են, թե
Խորհրդային Միության մեջ բանվորը նույնչափ

ձնշված ե, ինչպես և կապիտալիստների ժամա-
նակ: Ծի՞շտ ե դա: Իհարկե վո՛չ: Բայց այդ զոր-
պարտիչներին ըստ արժանվույն պատասխանելու
համար պետք ե, վոր ինքներս լավ քննենք, ու-
սումնասիրենք այդ հարցը:

Խնացի՛ր խնայելի՛ր: Կոմյերիտականը պետք
ե լինի առաջինը ամեն մի գործի մեջ, Կոմյե-
րիտականը պետք ե ոգնի բանվորին ավելի գի-
տություն, իր մասնագիտության մեջ՝ ավելի
փորձառություն ձեռք բերելու:

Պետք ե վերջապես սովորել զվարթ ապրել:
Գա շատ կարևոր ե: Կոմյերիտմիությունը չպետք
ե լինի տաղտկալի «գիտության տաճար», ուր
ամեն մեկը անգթորեն խեղդվում ե, հորանջե-
լով: Կոմյերիտմիության մեջ պետք ե լինի ու-
մախություն. ուրախությամբ ու գվարթությամբ
պարուրված պետք ե լինի աշխատանքը: Պակաս
են խաղերը ձեզ մոտ, պիոներներ, իսկ խելացի
խաղեր անհրաժեշտ են: Խաղեր պետք ե լինեն
նաև Կոմյերիտմիության մեջ, վորպեսզի ժիր
ու կենսուրախ լինեն կոմյերիտականները:

ԱՌՈՂՁ ՄԱՐՄԵՆԻ ՄԵՁ—ԱՌՈՂՁ ՎՈԳԻ.

Մեր բշիշը այստեղ ևս չվրիպեց: Մարդ կա-
րող ե ժիր ու կայտառ լինել միայն այն դեպ-

քում, յեթե նա առողջ ե, յեթե չի զգում իրեն ուժասպառ:

Յերբ դուրս յեկա ժողովից, վորը դատեց այն 2 անպարտաճանաչ կոմյերիտականներին, տեսա վոր բակում դույլերով ջուր են ածում գետնին:

— «Սահարան ենք շինում» — արձագանգեց իմ հարցին կոմյերիտականներից մեկը:

Մի-յերկու որից արդեն կարելի յեր տեսնել, ինչպես ահագին բակի մեկ ծայրից մինչև մյուսը սահուն ու թեթև վազում եյին չմուշկներով մեր կոմյերիտականները — մեկը մյուսի յետևից: Իսկ ամառը նրանք եյին ամենալավ թիավարները: Դեպի կղզիները ճամբորդությունների ժամանակ, վորի մասին յես արդեն պատմեցի, մենք սարքում եյինք իսկական նավավարական մրցումներ:

Կարմիր բանակում մեր աղերքը կլինեն, յերևի, ամենաուժեղ ու առողջ մարտիկներից:

Ահա այսպես՝ մարմնով, վրդով, ուղեղով ու մկաններով առողջ ու մարտունակ կոմյերիտականներ են մեծանում՝ կոմունիստներին փոխարինողներ...

Լուսթյուն տիրեց: Տղաների աչքերի առաջ եյին կոմյերիտականության կռիվների վառ պատկերները, չմուշկներով սահողների ծիծաղկոտ դեմքերը: Հարյուրավոր մտքեր եյին ծագում

գլուխներում: Այդ լուսթյունն ընդհատեց փոքրիկ Վասոն.

— «Բայց մի բան դու մեզ չպատմեցիր. ինչո՞ւ քո կրծքին «ԿԻՄ» ե կախված»:

Շարժվեց և Վասոյի հարևանը՝ Վանոն.

— «Դու ասացիր, թե Կոմսոմոլի լրիվ անունն ե՝ Համամիութենական Յերիտասարդության Կոմունիստական Միություն. ապա ինչո՞ւ գրում են ՀԱՄԿՅԵՄ: Ի՞նչ ե նշանակում այդ Լ տառը:

Պատմողը նշանակեց այդ հարցերը իր հուշատետրում:

— Ել ո՞վ հարց ունի տալու:

Մյուսները լուռ եյին:

«ԿԻՄ»-ի ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ.

— «Ծիշտ ե. յես մեծ սխալ արի, վոր չըպատմեցի ձեզ դրա մասին: ԿԻՄ նշանակում ե Յերիտասարդության Կոմունիստական Ինտերնացիոնալ^{*}), վորի մեջ միացած են աշխարհի բոլոր յերկրների կոմյերիտականները: «ԿԻՄ»-ի նշանը պետք ե ինձ հիշեցնե, վոր յես ամբողջ աշխարհի աշխատավորության ազատագրման մարտիկն եմ: Արտասահմանում առայժմ դեռ բուրժույներն

^{*} ԿԻՄ — КИМ — Խոսերեն «կոմսոմոլներն են» Коммунистический Интернационал Молодежи, վոր նշանակում ե Յերիտասարդության Կոմունիստական Ինտերնացիոնալ:

են իշխում: Կոմյերիտմիության շարքերից շատերը զոհ գնացին բանտերին, կախաղաններին ու գնդակահարության, դեռ այժմ ել կոխվը ամեն որ շատ զոհեր ե տանում: Մենք ամեն ըոպե պետք ե հիշենք մեր արտասահմանյան յեղբայրներին, մտքերովս ամեն ըոպե նրանց հետ պետք ե լինենք: Մենք չպետք ե տեսնենք տարբերություն մարդկանց մեջ, ինչ ազգի յել նրանք պատկանեն: Ամեն մի ազգի բանվոր—իմ ընկերն ե:

Հարուստը, բուրժուր—իմ թշնամին ե: Բուրժուաներին ձեռնտու յե, վոր բոլոր յերկրների բանվորները թշնամանան իրար, բայց բանվորները գիտեն, վոր նրանք ունեն ընդհանուր նպատակ ու ընդհանուր թշնամի: «Պրոլետարներ բուրժուաների, միացե՛ք»—ահա այն կոչը, վոր սարսափահար ե անում մեր թշնամիներին: Բուրժուաների բանվորների միասնական ճակատի դեպքում վոչ մի ուժ չի կարող խոչընդոտ հանդիսանալ մեր հաղթությանը ամբողջ աշխարհում:

«Լ» ՏՍՌԻ ՄԱՍԻՆ.

Յեա խոսեցի այն կոչումի մասին, վոր ընդունեց Կոմյերիտմիությունը առաջին համագումարում: Վեցերորդ համագումարում, Լենինի մահից հետո, ԿՅԵՄ-ը անվանեց իրեն «Լենինյան»: Հենց այդ ե նշանակում «Լ» տառը: Լոկ

գեղեցիկ խոսքի, միայն հանգուցյալ առաջնորդի հիշատակը պատվելու համար չե, վոր ընդունել ե Կոմյերիտմիությունը այդ անունը: Նա ընդունեց այդ անունը այն պատճառով, վոր միայն Լենինի ուսուցմանը հետևելով, նրա պատգամների դրոշակի տակ կռվելով, հնարավոր ե յերիտասարդությունից պատրաստել իսկական կոմունիստներ: «Լ» տառը նշանակում ե, վոր Կոմյերիտմիությունը իր ամեն մի քայլով, իր ամեն մի շարժումով ձգտում ե իրագործել Լենինի պատգամը, նրա կտակը:

...Յերը ջոկատային հավաքույթի ժամանակ առաջնորդը հանաքով կանչեց—

— Կոմյերիտական դառնալու յեղե՛ք պատրաստ.

Արձագանգը հնչեց պարզ ու զիլ—

— Մի՛շտ պատրաստ:

Յուրաքանչյուր պիտների կրծքում այժմ վառվում եր մի բուռն, կաթոգին ցանկություն՝ մտնել Կոմյերիտականների այդ փառավոր ընտանիքը, միանալ գալիք կոմունիզմը կերտողների մեկ ու կես միլիոնավոր բանակին:



ՏԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՄՆԱՀԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ,—Վ. Դժարբայեզ	15 կ.
ԳԵՂ ԿԱՆԳԵՆ—ԳԵՐԱՆ ԿԿՈՏՐԻ (Կոռպորացիան Կոռպորալ), Լ. Ի.	30 կ.
ԱՍՏԾՈՒ ԿԱՄԲԸ, ԹԵ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏ. ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ,—Ի. Պ.	20 կ.
ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԿԱՆ ՀՈՂԱՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹ. ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ	30 կ.
ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ ԶԵՐԱՇՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿ,—Պ. Վլասով,	40 կ.
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԿԸ,—Մ. Լիվիսկի	20 կ.
ԱՌԱՋԻՆ ՈՂՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԻՎԱՆԵՐ ԿԵՆԴՐԱՆՈՒՆ,—Ա. Սիմոնով	17 կ.
ԸՆՏԱՆԵՐ ԿԵՆԴՐԱՆԵՐԻ ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՎԱՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	17 կ.
ԻՆՉՊԵՍ ԸՆՏՐԵԼ ԿԱԹՆԱՌԱՏ ԿՈՎ,—Բ. Սիմոնով	12 կ.
ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԳԵՐՄ. ՍՏԻՊԵՅ, ՎՈՐ ԿՈՎԸ ՏԱՐԻՆ 2 ԱՆԳԱՄ ԾՆԻ.	15 կ.
ԽՈՋԸ ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ ԿԵՐԱԿՐՈՂՆ Ե,—Լիսաչև	18 կ.
ՄՈՐ ԱՅԲԵՆԱՐԱՆԸ,—Գ. Սպեբանսկի	16 կ.
ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՎԱՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ,—Բ. Գլխաբուրգ	30 կ.
ՔՈՍ, և ԻՆՉՊԵՍ ԿՈՎԵԼ ՆՐԱ ԴԵՄ,—Բ. Նադեժդին	20 կ.
ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱՆՏԵՐ,—Վ. Բրոննեբ	25 կ.
ԹՈՔԱԽՏ,—Ն. Սեմաշկո	25 կ.
ԱՋԳԱՅԻՆ ՀԱՐՅԸ և ԴՊՐՈՅԸ,—Ն. Տյուբայակով	40 կ.
ԳՅՈՒՂԱՅ. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ և ԽՈՐՀՐԴ. ԴՊՐՈՅԻ ԾՐԱԳՐՆԵՐԸ	12 կ.
ԳԵՂԱԿՈՒՀԻՆ և ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԸ	25 կ.
ՀԱՄԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ Ի ԱՍՏԻՃ. ԴՊՐՈՅՈՒՄ, Բ. Ժավորանկով	65 կ.
ՊԱՏԱՆԻ ՊԻՈՆԵՐ (Ժողովածու)	60 կ.
ՊԻՈՆԵՐ, ՊԱՀՊԱՆԻՐ ԱՌԱՋՈՒԹՅՈՒՆԵՐ,—ՅԵ. Ռադին	10 կ.
ՊԻՈՆԵՐ, ՀԵՏԵՎԻՐ ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐԻՆ	15 կ.
ԼԻՆԻՆՔ ԱՌԱՋ և ՈՒԺԵՂ,—Ն. Ֆայլիկեր. մաս I,	40 կ.
ԼԻՆԻՆՔ ԱՌԱՋ և ՈՒԺԵՂ " մաս II,	45 կ.
ՄԵՐ ԱՎԱԳ ԶԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ—ԿՈՄՅԵՐԻՏԱԿԱՆՆԵՐԸ	20 կ.
ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ՍԱՔՈՆ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԱՅԻՆ ԴԱՐՁԱՎ—Կրավչենկո	35 կ.
ԿԱՐՄՐԱՄՈՐԹՆԵՐԸ,—Պ. Խլեբնիկով	45 կ.
ՅԵՐԿՐԻ ԽՈՐՔԵՐՈՒՄ,—Ա. Կուպրին	18 կ.
ՔԻՄԻԿՈՍ ԿՈՒՋԱՆ,—Պ. Ուլովեց	28 կ.
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԱՅԵՐՈՊԱՆՈՎ,—Պ. Ուլովեց	22 կ.

ՄՈՐԱԿԻ և ԱՐՋԻ ՄԱՍԻՆ (հեքիաթ)—Դ. Մամիս-Սիբիլսկ	15 կ.
ԻՆՉՊ. ՅԵՐԵԽԱՆԱՐ ՏԻԿԵՆԵՐԸ և ԻՆՉ ԱՐԵՅ ԱՐՃԻՃԵ ԶԻՆՎՈՐԸ	16 կ.
ՄԻՆԻՍՏՐ ՄԵԿ ԺԱՄՈՎ,—Ֆր. Ֆոկա	18 կ.
ԱՆՋՆՎԵՐ ՏՂԱՆ,—Եղմանդո Դամիսի	12 կ.
ՓՈՔՐԻԿ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ,—Ուլյա	12 կ.
ԹՈՋՈՒՆԵՐ (գունատիկ ալբոմ յերեխաների համար)	25 կ.
ՅԵՐԻՏԱՄԱՐԴ ԳՐՈՂԸ, ՄԱՐԴԸ,—Մաքսիմ Գորկի	15 կ.
ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ,—Ա. Սեբաշթիանովիչ	45 կ.

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ ՅԵՎ ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ Հ Ա Մ Ա Ր

ՀՄ. ԿՈՄ. ԿՈՒՍ. (Բ) ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (10 մամուլ)
 ՊԱՏՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻՍՄ (քրիսթոմատիա, 15 մամուլ)
 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
 ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՌԴԻՐՔ (10 մամուլ)
 ԽՍՀՄ ՅԵՎ ԱՐԵՎԵԼՔԻ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԸ
 ԿՈՄՅԵՐԻՏՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ
 ՀԱՂԿՅԱՄ ՊԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
 ՖԻԶԿՈՒԼՏՈՒՐ
 ՌԱԴԻՈ

ՅԵՎ ՈՒՐԻՇ ԳՐՔԵՐ

ՊԱՅԱՆՁԵՑԵՔ

Մեր հրատարակությամբ լույս տեսած հայերեն
գրքերի լրիվ յեվ մանրամասն ցուցակը առան-
ձին գրելով, վոր ուղարկվում է ձեռի:

Москва, Никольская, 10
Центриздат. Армянская Секция

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0191434

